

Seleucia

Sayı XIV - 2024

Olba Kazısı Serisi

Seleucia XIV

Olba Kazısı Serisi

Seleucia, uluslararası hakemli dergidir ve her yıl Mayıs ayında bir sayı olarak basılır. Yollanan çalışmalar, belirtilen yazım kurallarına uygunsayınlanı, çalışması yayınlanan her yazar, çalışmanın baskı olarak yayınlanmasını kabul etmiş ve telif haklarını Seleucia yayınına devretmiş sayılır. Seleucia kopya edilemez ancak dipnot referans gösterilerek yayınlarda kullanılabilir.

Seleucia Dergisi, Sayı IV - 2014'den itibaren TR Dizin Ulakbim'de ve 2021'den itibaren Erih Plus'ta taranmaktadır.

<http://www.seleuciadergisi.com>

Editörler

Emel Erten
Diane Favro
Fikret Yeğül
Murat Özyıldırım (Baş Editör)
Yavuz Yeğün

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Halit Çal
Prof. Dr. Çiğdem Dürüşken
Prof. Dr. Efrumiye Ertekin
Prof. Dr. Emel Erten
Prof. Dr. Diane Favro
Prof. Dr. Turhan Kaçar
Prof. Dr. Sedef Çokay Kepçe
Prof. Dr. Gülgün Koroğlu
Prof. Dr. Erendiz Özbayoğlu
Prof. Dr. Harun Taşkiran
Prof. Dr. Mehmet Tekocak
Prof. Dr. Ceren Ünal
Prof. Dr. Fikret K. Yeğül
Prof. Dr. Ayşe Fatma Erol
Doç. Dr. Erkan Alkaç
Doç. Dr. Sabri Arıcı
Doç. Dr. Fiğen Çevirici Coşkun
Doç. Dr. Merih Erek
Doç. Dr. Kasım Oyarçın
Doç. Dr. Fikret Özbay
Doç. Dr. Sema Sandalcı
Doç. Dr. Muammer Ulutürk
Doç. Dr. Yavuz Yeğün
Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Murat Özgen
Dr. Vujadin Ivanisevic
Dr. Murat Özyıldırım

Seleucia
Olba Kazısı Serisi
Sayı: XIV
Yıl: 2024

ISSN: 2148-4120
ISBN: 978-625-6925-52-6

Yazışma Adresi

Dr. Murat Özyıldırım
Mersin Üniversitesi
İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi
Arkeoloji Bölümü
Çiftlikköy Kampüsü, 33343 Mersin - Türkiye.
Tel: 00 90 324 361 00 01 - 4735
E-posta: muratozyildirim@mersin.edu.tr

Yayının Adı: Seleucia (Dergi)

Yayın Türü: Yerel Süreli Yayın

Yayın Şekli: Yıllık - Türkçe ve İngilizce.

Yayın Sahibi: Bilgin Kültür Sanat Org. Yay. Bas.
Dağ. Paz. Gıd. İnş. San ve Tic. Ltd. Şti. adına
Engin Devrez

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Engin Devrez

Yayının İdare Adresi: Bilgin Kültür Sanat Şti. Ltd.
Selanik 2 Cad. 64/13, Karadeniz İşhanı 3. Kat
Kızılay - Ankara
Tel: 0312 419 85 67
Sertifika no: 20193
www.bilginyayinevi.com
E - posta: bilginkultursanat@gmail.com

Baskı

Dijital Baskı Merkezi (Osman Sami Solak)
İvedikköy Mh. 1492. Cd. Yenimahalle / AN-
KARA
Tel: 0533 577 6514
Matbaa Sertifika No: 70810

Teknik Düzenleme

Arş. Gör. Burak Erdem

Dağıtım

Selanik 2 Cad. 64/13, Karadeniz İşhanı 3. Kat
Kızılay - Ankara
Tel: 0312 419 85 67

Seleucia | Sayı XIV | Mayıs 2024

A Comment on the Two Mold-Blown Glass Vessels from Anatolia: Christian Affiliations in Roman Imperial Glass
Anadolu Buluntusu Kalıba Üfleme İki Cam Vazo Konusunda Bir Yorum: Roma İmparatorluk Dönemi Camcılığında Hristiyanlıkla İlgili Çağrışımlar
Emel Erten – Güven Sevencan
11

Isaura Territoriumu'ndan Yeni Bir Yazıt
A New Inscription From Isaura's Territorium
Osman Doğanay - Murat Aydaş
23

2017-2019 Lebedos Yüzey Araştırmalarında Ele Geçen Siyah Firnisli Attika Seramikleri
Attic Black-Glazed Pottery from Lebedos Discovered During Archaeological Surveys from 2017 to 2019
Figen Çevirici-Coşkun
31

Ahlat Müzesi'nden Bir Grup Urartu Eseri
A Group of Urartian Artifacts from Ahlat Museum
Bilcan Gökçe - Mikail Ercek - İlhan Kılıç
65

Sinop Balatlar Kilisesi Kazılarında Ele Geçen Herakleia Pontika Amphora Buluntuları
Heracleia Pontica Amphorae from Sinop Balatlar Church Excavations
Gülseren Kan Şahin – Ebru Batmaz
85

Yeni Arkeolojik Araştırmalar Işığında Avanos ve Çevresi: Geç Hellenistik Dönemden Geç Antik Çağ'a
Avanos and its Environs in the Light of Recent Archaeological Research: From the Late Hellenistic Period to Late Antiquity
Handan Yıldızhan
119

Trade Relations of Tarsus in the Light of Amphora Finds: From Roman Imperial Period to Late Antiquity
Amphoralar Işığında Tarsus'un Ticari İlişkileri: Roma İmparatorluk Dönemi ve Geç Antik Çağlar
Erkan Alkaç
149

British Museum'da Bulunan Phryg Başlıklı ve Yaşmaklı Bir Büst
The Bust with Phrygian Cap and Yashmak in the British Museum
Meral Hakman
167

Eminler Höyük Erken Tunç Çağı III Seramik Buluntuları ve MÖ III. Binyıl Sonlarında Karaman Ovası
Eminler Höyük Early Bronze Age III Pottery and Karaman Plain at the End of the 3rd Millennium BC
Yalçın Kamış – Tuğçe Şener
187

A Stamped Rhodian Amphora from the British Museum: A New Eponym-Fabricant Couple
British Museum'dan Müburlü Bir Rhodos Amphorası: Yeni Bir Yönetici-Üretici Çifti
Erkan Alkaç – Handegül Canlı
217

Sisan Höyük'ten Hellenistik ve Roma Dönemi Seramikleri
Hellenistic and Roman Pottery from Sisan Höyük
Hatice Körsulu – Cemile Gültekin
229

Koloe (İzmir-Kiraz) Buluntusu Roma Heykeltıraşlık Eserleri Üzerine Yorumlar
Comments on the Roman Sculpture from Koloe (Kiraz - İzmir)
Ali Özkan
273

Büyük Deller Hellenistik Dönem Seramikleri Üzerine Ön Değerlendirmeler
Preliminary Analysis of the Hellenistic Pottery from Büyük Deller
Burcu Tüysüz - Işıl Demirtaş - Pınar Çaylı
297

Akşehir Nasreddin Hoca Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'nden Bir Grup Pişmiş Toprak Unguentarium
A Group of Terracotta Unguentaria from Akşehir Nasreddin Hodja Archaeology and Ethnography Museum
Nizam Abay – Cüneyt Öz
329

PRAEFATIO

Seleucia'nın 2024 yılı, XIV. sayısını okurlarımıza sunmaktan ve bu sayıda da seçkin arkeolojik çalışmalara yer vermekten dolayı gurur ve mutluluk duymaktayız.

Seramik çalışmalarının ağırlıklı olduğu bu sayımızda özellikle de Orta Anadolu seramik buluntuları konusundaki çalışmalara yoğunluklu olarak yer verilmektedir. Cappadocia'daki Aksaray Büyük Deller kazısı ile Lycaonia bölgesindeki Karaman Sisan Höyük kazısı seramiklerine ilişkin makalelerin yanında Karaman Eminler Höyük araştırmalarında tespit edilen Erken Tunç Çağı III seramik buluntularına ilişkin çalışma bölge tarihinin çok daha erken evrelerini yansıtmakta; MÖ üçüncü binyıl sonlarında Karaman Ovası yerleşimleri konusunda aydınlatıcı bilgiler sunmaktadır. Yine Orta Anadolu arkeolojisini aydınlatan verileri içeren bir makale de Cappadocia'da Avanos ve çevresinde yapılan yüzey araştırmalarının sonuçlarını okuyucularımıza sunmaktadır. Akşehir Nasreddin Hoca Arkeoloji ve Etnografya Müzesi koleksiyonunda yer alan bir grup pişmiş toprak unguentarium'un ele alındığı çalışmada incelenen eserlerin birçoğu her ne kadar müzeye satın alma ve zorallım yolu ile ulaşmış olsalar da bunların bir kısmının Akşehir'de ele geçmiş olması, karşılaştırmalar yapma imkanını vermekte ve bölgenin MÖ birinci yüzyıl ortaları ile MS ikinci yüzyıl arasındaki tarihine ışık tutmaktadır.

Bu sayıda sadece Orta Anadolu değil, diğer bölgelerinden gelen seramikler konusundaki çalışmalara da yer verilmektedir. Tarsus buluntusu Roma İmparatorluk Dönemi ve Geç Antik Çağ amphoraları bağlamında kentin diğer bölge ve merkezlerle kurduğu geniş ilişki ağı ile ilgili sonuçlara ulaşılmakta; Batı Anadolu seramik çalışmaları ise Lebedos yüzey araştırmalarında ele geçen siyah firnisli Attika seramikleri ile temsil edilmektedir. Karadeniz bölgesi arkeolojisini yansıtan bir seramik çalışması "Sinop Balatlar Kilisesi Kazılarında Ele Geçen Herakleia Pontika Amphora Buluntuları" başlığını taşımaktadır. British Museum koleksiyonundaki mühürlü bir Rhodos amphorasından yola çıkılarak, Hellenistik Dönem'deki yönetici-üretici bağlantısı konusuna yaklaşımlar getirilen çalışmanın da okuyucularımızın ilgisini çekeceğini ümit etmekteyiz.

Seleucia'nın XIV. sayısında heykeltıraşlık çalışmalara da yer almaktadır. Bunlardan ilki, Tire Müzesi'nde bulunan İzmir-Kiraz (Koloe) buluntusu Roma heykeltıraşlık eserlerine ilişkindir. Bunların kökenlerinin Philadelphia heykel üretim merkezine dayandığı önerilmektedir. British Museum'da bulunan Phryg başlıklı ve yaşmaklı

büst ayrıntılı olarak değerlendirildikten sonra eserde bir kadının betimlenmekte olduğu ve bunun bir Parthia personifikasyonu olduğu önerisinde bulunmaktadır.

Bu sayıda cam çalışmalarına ilişkin tek makalede Anadolu buluntusu olan ve kalıba üfleme tekniğinde yapılmış iki cam vazoyorumlanmakta ve bunların Hıristiyanlıkla ilgili olan çağrışımları ele alınmaktadır.

“Isaura Territorium’undan Yeni bir Yazıt” başlıklı makalede bir Pers adı olarak değerlendirilen Sisiphernes’in yer aldığı Roma İmparatorluk Dönemi heykel kaidesi üzerindeki yazıt tanıtılmaktadır. Doğu Anadolu’nun Demir Çağı’nı yansıtan bir çalışma olarak “Ahlat Müzesi’nden Bir Grup Urartu Eseri” başlıklı makalenin araştırmacılara çeşitli malzeme grupları üzerinde yaptıkları çalışmalarda fayda sağlayacağını düşünüyoruz.

Editörler:

Prof. Dr. Emel Erten

Prof. Dr. Diane Favro

Prof. Dr. Fikret Yegül

Dr. Murat Özyıldırım (Baş Editör)

Doç. Dr. Yavuz Yeğin

PREFACE

In Seleucia's 2024 issue we are proud and happy to present many distinguished archaeological studies. This issue focuses mainly on pottery studies, particularly on the finds from Central Anatolia such as the material from Aksaray Büyük Deller excavations in Cappadocia or Karaman Sisan Höyük excavations in Lycaonia. Early Bronze Age III pottery discovered in Karaman Eminler Höyük provides data on much earlier phases of the history of the Karaman Plain providing enlightening information about the Karaman Plain in the late third millennium BC. Another illuminating article on the archeology of Central Anatolia presents to our readers the results of the surface surveys carried out in Avanos and its surroundings in Cappadocia. Although many of the terracotta unguentaria studied in another article in the collection of Akşehir Nasreddin Hoca Archeology and Ethnography Museum reached the museum through purchase and confiscation, the fact that some of them were recovered in Akşehir makes it possible to make comparisons and sheds light on the settlement history of the region between the mid-first century BC and the second century AD.

This issue includes studies on pottery not only from Central Anatolia but also from other regions. The study on the Roman Imperial and Late Antique amphorae found in Tarsus reveals the wide network of relationships established by the city with other regions and centers. Western Anatolian finds are represented by an article on the black glazed Attic pottery found in the Lebedos surface surveys and Black Sea region by another study on the Heracleia Pontica amphorae discovered in Sinop Balatlar Church Excavations. We hope that the study, which approaches the issue of the manager-producer connection in the Hellenistic Period, based on a sealed Rhodian amphora in the British Museum collection, will attract the attention of our readers.

This issue also includes articles on ancient sculptures. The first example is related to the Roman sculptural pieces found in Izmir-Kiraz (Koloë) now in the collection of Tire Museum. It is suggested that they are the works of sculpture production center in Philadelphia. After a detailed evaluation of the bust with Phrygian cap and yashmak (veil) in the British Museum, it is suggested that the work depicts a woman and is a Parthia personification.

The only article on glass is a comment on two Roman mold-blown glass vessels found in Anatolian findspots and with possible Christian connotations.

The inscription on the Roman Imperial Period statue base mentioning Sisiphernes, which is considered a Persian name, is introduced in another article. As a study reflecting the Iron Age of Eastern Anatolia, we think that the article titled “A Group of Urartian Artifacts from the Ahlat Museum” will benefit researchers in their studies on various material groups.

Editors:

Prof. Dr. Emel Erten

Prof. Dr. Diane Favro

Prof. Dr. Fikret Yegül

Dr. Murat Özyıldırım (Editor in Chief)

Assoc. Prof. Dr. Yavuz Yeğin

Olba Kazısı Serisi

Seleucia

Makale Başvuru Kuralları

Seleucia, Olba Kazısı yayını olarak yılda bir sayı yayınlanır. Yayınlanması istenen makalelerin en geç Şubat ayında gönderilmiş olması gerekmektedir. Seleucia, arkeoloji, eski çağ dilleri ve kültürleri, eski çağ tarihi, sanat tarihi konularında yazılan, daha önce yayınlanmayan yalnızca Türkçe, İngilizce çalışmaları ve kitap tanıtımlarını yayımlar.

Yazım Kuralları

Makaleler, Times New Roman yazı karakterinde, word dosyasında, başlık 12 punto baş harfleri büyük harf, metin ve kaynakça 10 punto, dipnotlar 9 punto ile yazılmalıdır. Sayfa sayısı, kaynakça dâhil en çok on sayfa olmalıdır. Müze, kazı, yüzey araştırması malzemelerinin yayın izinleri, makale ile birlikte yollanmalıdır. Kitap tanıtımları, üç sayfayı geçmemelidir. Çalışmada ara başlık varsa bold ve küçük harflerle yazılmalıdır. Türkçe ve İngilizce özetler, makale adının altında, 9 punto, iki yüz sözcüğü geçmemelidir. Özetlerin altında İngilizce ve Türkçe beşer anahtar sözcük, 9 punto olarak “anahtar sözcükler” ve “keywords” başlığının yanında verilmelidir. Doktora ve yüksek lisans tezlerinden oluşturulan makaleler, yayına kabul edilmemektedir.

- Dipnotlar, her sayfanın altında verilmelidir. Dipnotta yazar soyadı, yayın yılı ve sayfa numarası sıralaması aşağıdaki gibi olmalıdır. Demiriş 2006, 59.
- Kaynakça, çalışmanın sonunda yer almalı ve dipnottaki kısaltmayı açıklamalıdır.

Kitap için:

Demiriş 2006 Demiriş, B., Roma Yazınında Tarih Yazıcılığı, Ege Yay., İstanbul.

Makale için:

Kaçar 2009 Kaçar, T., “Arius: Bir ‘Sapkın’ın Kısa Hikayesi”, Lucerna Klasik Filoloji Yazıları, İstanbul.

- Makalede kullanılan fotoğraf, resim, harita, çizim, şekil vs. metin içinde yalnızca (Lev. 1), (Lev. 2) kısaltmaları biçiminde “Levha” olarak yazılmalı, makale sonunda “Levhalar” başlığı altında sıralı olarak yazılmalıdır. Bütün levhalar, jpeg ya da tift formatında 300 dpi olmalıdır. Alıntı yapılan levha varsa sorumluluğu yazara aittir ve mutlaka alıntı yeri belirtilmelidir.
- Levha sayısı her makalede 10 adet ile kısıtlıdır.
- Latince - Yunanca sözcüklerin yazımında özel isimlerde; varsa Türkçe ek virgülle ayrılmalı, örneğin; Augustus’un, cins isimler italik yazılmalı, varsa Türkçe ek, italik yapılmadan sözcüğe bitişik yazılmalıdır, örneğin; *caveanın*.
- Tarih belirtilirken MÖ ve MS nokta kullanılmadan, makale başlıkları ile yazar ad ve soyadlarında sadece baş harfler büyük harf olarak yazılmalıdır.

Olba Excavations Series

Seleucia

Scope

Seleucia is annually published by the Olba Excavations Series. Deadline for sending papers is February of each year. Seleucia features previously unpublished studies and book reviews on archaeology, ancient languages and cultures, ancient history and history of art written only in Turkish or English.

Publishing Principles

Articles should be submitted as word documents, with font type Times New Roman, font sizes 12 points for headings (first letters should be capitalized), 10 points for text, and 9 points for footnotes and references. The number of pages of each article should not be longer than ten pages, including the bibliography. If the study is on some material/materials from a museum or an excavation, the permission for publication should be submitted together with the article. The book reviews should not be longer than three pages. If there are sub-titles, the headings should be written bold with small letters. Abstracts written in both Turkish and English should appear below the heading of the article, should be size of 9 points and minimum count of words should be 200. Below the abstracts, a minimum of 5 keywords for both languages should be included (of size 9 points) below the headings “anahtar sözcükler” and “keywords”. The articles produced out of master’s theses or doctoral dissertations will not be accepted for publication.

- Footnotes should be given under each page. The ordering of author surname, year of publication and page number should be as follows: Demiriş 2006, 59.
- The reference list should appear at the end of the study and should explain the abbreviation given in the footnote.

Book format:

Demiriş 2006 Demiriş, B., Roma Yazınında Tarih Yazıcılığı, Ege Yay., İstanbul.

Article format:

Kaçar 2009 Kaçar, T., “Arius: Bir ‘Sapkın’ın Kısa Hikayesi”, Lucerna Klasik Filoloji Yazıları, İstanbul.

- Photographs, pictures, maps, drawings, figures etc. used in the article should be referred to in the text as (Fig. 1), (Fig. 2) as abbreviations, and an ordered list of these items should appear at the end of the article under the heading “Figures”. All figures should be in JPEG or TIFF format with 300 dpi. If there are figures cited, the responsibility lies with the author and citation should be explicitly given. The number of figures for each article is limited to 10.

Büyük Deller Hellenistik Dönem Seramikleri Üzerine Ön Değerlendirmeler

Burcu Tüysüz* - Işıl Demirtaş** - Pınar Çaylı***

Öz

Aksaray'da 20. yüzyılın ortalarında başlayan arkeolojik kazı ve araştırmalar ağırlıkla prehistorik ve protohistorik dönemleri kapsamaktadır. İlin Hellenistik Dönemi ile ilgili verileri ise oldukça sınırlı olup, söz konusu dönem ile ilgili bilgiler burada gerçekleştirilen yüzey araştırmalarından gelmektedir. Yüzey araştırmaları sırasında tespit edilen Hellenistik Dönem malzemenin sayıca baskın olması, Aksaray'ın Hellenistik Dönem'de yoğun iskân edildiğini gösterse de bu dönemin bölgesel özelliklerini tanımlayacak sistematik çalışmalar henüz gerçekleştirilmemiştir. Bu bağlamda Büyük Deller'in Hellenistik Dönemi'ne yönelik başlatılan kazı çalışmalarıyla, Aksaray'da tam olarak bilinmeyen Hellenistik Dönem kültürünün tanımlanmasına katkı sağlamak amaçlanmaktadır.

Büyük Deller'de 2020-2022 yılı kazı sezonunda açığa çıkartılan ve Hellenistik Dönem kültürünün önemli bir parçasını oluşturan seramikler bu yazının konusunu oluşturmaktadır. Erken, Orta ve Geç Hellenistik Dönemleri tanımlayabildiğimiz seramik grupları, arazi çalışmalarında mimari stratigrafiyle takip edilebilmektedir. Elde edilen veriler, yerleşmede Hellenistik Dönem'de kesintisiz bir iskân olduğunu ortaya koymuştur (MÖ 4. yüzyılın son çeyreği- MÖ 1. yüzyılın sonu).

Çalışma kapsamında değerlendirmeye alınan seramiklerden MÖ 4. yüzyılın son çeyreği ile MÖ 3. yüzyıla tarihlendirilen parçaların tamamı şimdilik bölgesel üretim örneklerden oluşmaktadır. MÖ 2. yüzyıl ile MS 1. yüzyılın başlarına tarihlenen seramiklerin büyük bir bölümü de bölgesel üretim niteliğindedir. Ancak bölgesel üretimin yanı sıra farklı bölgelerle kurulan kültürel bağlara işaret eden Pergamon ve Ephesos üretimi seramikler de tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kappadokia, Aksaray, Büyük Deller, Hellenistik, Seramik

* Dr. Öğr. Üy. Burcu Tüysüz, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Nevşehir - Türkiye. E-posta: burcutuysuz@nevsehir.edu.tr, Orcid no: 0000-0003-3935-6373

** Dr. Öğr. Üy. Işıl Demirtaş, Aksaray Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Aksaray - Türkiye. E-posta: fisildemirtas@aksaray.edu.tr, Orcid no: 0000-0001-6118-9319

*** Dr. Öğr. Üy. Pınar Çaylı, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Nevşehir - Türkiye. E-posta: pinarcayli@nevsehir.edu.tr, Orcid no: 0000-0003-0833-5764

Preliminary Analysis of the Hellenistic Pottery from Büyük Deller

Abstract

The archaeological excavations and research carried out in Aksaray since the middle of the 20th century have mainly covered the prehistoric and protohistoric periods. The data on the Hellenistic period in the province is rather limited, and the information on this period comes from the surveys carried out here. Although the preponderance of Hellenistic material identified in the surveys indicates that the province was intensively inhabited during the Hellenistic period, systematic studies to define the regional characteristics of this period have not yet been carried out. In this context, the Hellenistic excavations initiated at Büyük Deller aim to contribute to the identification of the Hellenistic culture, which is not fully known in Aksaray.

The ceramics unearthed at Büyük Deller during the 2020-2022 excavation season, which constitute an important part of the Hellenistic culture, are the subject of this article. The ceramic assemblages, which we can define as Early, Middle and Late Hellenistic, can be traced through architectural stratigraphy in the field studies. The data obtained show that the settlement was continuously inhabited during the Hellenistic period (last quarter of the 4th century BC - end of the 1st century BC).

All the pottery dated to the early Hellenistic period is of regional production. Most of the ceramics dating from the 2nd century BC to the early 1st century AD are also of regional production. However, in addition to regional production, pottery produced in Pergamon and Ephesos has also been identified, indicating cultural links with other regions.

Keywords: Cappadocia, Aksaray, Büyük Deller, Hellenistic, Ceramic

Giriş

Günümüzde Orta Anadolu Bölgesi'nde Aksaray ilinde yer alan Büyük Deller yerleşmesi, Anadolu'nun tarihsel sürecinde genel hatları ile MÖ 330-30 yılları arasında kapsayan Hellenistik Dönem'de, Kappadokia olarak anılan bölgede, Garsauritis strategiası sınırları içinde bulunmaktadır¹ (**Lev. 9**).

1994 yılında Prof. Dr. Sevil Gülçur başkanlığında yürütülen "Aksaray, Niğde, Nevşehir İlleri Yüzey Araştırması"² sırasında tespit edilen yerleşme, görelî tarihlemeye göre Orta-Son (?) Kalkolitik ve Hellenistik dönemleri kapsamaktadır. Doğal korunaklı, volkanik bir kayalık yükselti üzerindeki Büyük Deller, çevresine hâkim konumu, zirve düzlüğünde takip edilen kesme taşlardan suru ile bir kale olarak kullanılmıştır (**Lev. 1; Lev. 2b; Lev. 3a**).

Bu çalışmanın konusunu Büyük Deller 2020-2022 kazılarında açığa çıkarılan Hellenistik Dönem seramikleri oluşturmaktadır. Anadolu'nun Hellenistik Dönem seramikleri ile ilgili çalışmalar 19. yüzyıl ile birlikte hız kazanmış ve günümüzde de artarak devam etmektedir.

1 Strabon, XII. 2. 6.

2 Gülçur 1999.

Ancak söz konusu dönemlerle ilgili yapılan çalışmalar, özellikle Anadolu'nun batı ve güney kıyı şeridi üzerindeki metropol kentlerin arkeolojik verileri üzerinde yoğunlaşmaktadır. Anadolu'nun orta kesimlerinde ise çoğunluğu oluşturan höyük yerleşmelerindeki çalışmalarda Prehistorik ve Protohistorik dönemlere ağırlık verilmektedir. Çok az höyükte de Hellenistik Dönem seramiği üzerine kısıtlı da olsa çalışmalar bulunmaktadır. Kısıtlı olan bu çalışmalar Orta Anadolu Hellenistik Dönem kültürünün detaylı bir şekilde tanınması için yeterli gelmemektedir. Bölgede son zamanlarda Hellenistik Dönem kültürü ve seramikleri üzerine yapılan çalışmalar artmaya başlasa da Aksaray özelinde bahsi geçen dönem ve kültürel özellikleriyle ilgili araştırmalar oldukça yetersizdir.

Bu bağlamda çalışmanın öncelikli amacı, Aksaray coğrafyasında MÖ 4. yüzyılın son çeyreğinden MS 1. yüzyılın başına kadar ilk kez mimari tabakalanma³ üzerinden takip edebildiğimiz Büyük Deller Hellenistik Dönem seramikleriyle ilgili ön değerlendirmeleri bilim dünyasına tanıtmaktır. Bir diğer amaç da Orta Anadolu Bölgesi'nin Hellenistik Dönem kültürünün tanımlanmasına katkı sağlayacak yeni bir referans noktasına dikkat çekmektir.

MÖ 4. Yüzyılın Son Çeyreği – MÖ 3. Yüzyıla Ait Seramikler

Büyük Deller kazılarında Hellenistik Dönem'in en erken evresini temsil eden seramikler, stratigrafinin net bir şekilde takip edilebildiği 14/O plankaresinde 2.70 m derinlikte tespit edilen taş döşeme zemin ve dolgusunda ele geçmiştir (Lev. 2a-3b). Bu dönemi temsil eden örnekleri boya bezemeli seramikler (Lev. 4: 1) basit astarlı seramikler (Lev. 4: 2-16, Lev. 5: 17-27, Lev. 6: 29-36) ve pişirme kapları (Lev. 6: 37-43) oluşturmaktadır.

Büyük Deller'in Erken Hellenistik Dönem seramikleri içinde ilk olarak değerlendirilen boya bezemeli seramikler, literatürde farklı isimlendirmeleri olmakla birlikte bugün çoğunlukla "Kızılırmak Havzası Boyalı Kapları" olarak tanınan gruba ait örneklerle temsil

3 Belli kot aralıklarında homojen biçimde gelen seramik gruplarının, sur ve sur içindeki mimari öğelerle ve toprak dolgusundaki değişimlerle ilişkisi kurulabilmektedir. Çalışma alanlarında karşılaşılan, zemin seviyesinde askıda kalan duvar sıraları, duvar örme teknikleri, taban üstünde yan yana dizili oluklu taşlardan oluşan ışık alanı, derin kotlarda taş döşeme zemin ve kalın küllü dolgu, bugünkü bilgilerimizle tabakalanmayı bir sistematiğe oturtabildiğimiz en önemli ayrıçlardır. Sikke, yazıt gibi görelî tarihlendirmeye yardımcı maddi kalıntılara ve karbon örneklerine henüz ulaşamamıştır. 2021 yılında başlayan kazılarda, güney ve ağırlıkla doğu yamaç plankaresinde (17/M;14/O; 6/M-N;) çalışılmıştır (Lev. 1). Surun planını açığa çıkarmak öncelikli hedeflerden olsa da, sura bitişik alanlarda da derin kotlara inilmiştir. Özellikle 14/O plankaresi, yüzeyden taş döşeme bir zemine kadar açılmış (derinlik:2.70 m), Hellenistik sürecin tüm aşamalarını temsil eden seramik grupları bu alandan stratigrafik biçimde gelmiştir. Yüzeyden 0.30 m derinlikte beliren ve zemin seviyesinde askıda kalan iki sıra taş duvara kadar MÖ 2. yüzyıl ile MS 1. yüzyılın başlarına tarihlenen seramikler tespit edilmiştir. Bu seviyeden sonra başlayan küllü dolgu, en alt seviyede açığa çıkan taş döşemeye kadar devam etmiş ve dolgudan gelen seramikler MÖ 4. yüzyılın son çeyreği ile MÖ 3. yüzyıla tarihlendirilmiştir. 17/M ve 6/M-N plan karelerinde ise yüzeyden yaklaşık 0.50 m derinlikte farklı yapılarla ait mekânlar belirlemeye başlamıştır. Bu iki alanda derin kotlara inilmemiş, seramik grupları MÖ 2. yüzyıl ile MS 1. yüzyıl başlarını işaret etmiştir. Dolayısıyla üç çalışma alanında (17/M;14/O; 6/M-N) üst kotlar çağdaş gözükmemektedir.

edilmektedir⁴. Kızılırmak Havzası Boyalı Kapları, Kızılırmak kavsinin içi ve yakın dış bölümüyle kuzeyde Karadeniz'e kadar uzanan coğrafi sınırlar içinde üretilen özgün, çok renkli boya bezemeli bir grup olarak tanımlanmaktadır. Büyük Deller'de bu grupta ilişkili olduğu anlaşılan parça, kapalı bir kabın olasılıkla karın bölgesine aittir (**Lev. 4: 1**). Kabın sarımsı kırmızı hamuru mika, mineral ve taşçık katkıdır. Dış yüzeyi kırmızı, iç yüzey kırmızısmsı kahverengi astarlı olup dış yüzeyde yer yer perdah izleri görülebilmektedir. Dış yüzeyi kırmızısmsı siyah renkte yapılmış sarmaşık motifi ile bezelidir. Bu motif dikey olarak uzanan bir ana dal ve bu ana daldan çıkan uçları kalp yapraklı yan dallardan oluşmaktadır. Motifteki kalp yaprakları, kalp formuna en yakın şekilde tasvir edilmiştir. Sulucakarahöyük, Topaklı, Kültepe, Eskiyyapar, Karasamsun'dan gelen verilere göre kalp yapraklarının tasvir şekli motifin tarihlendirilmesinde ve kronolojik gelişiminin belirmesinde önemli bir yere sahiptir⁵. Bu bağlamda kalp yaprakları erken örneklerde (MÖ 4. yüzyılın son çeyreği ile MÖ 3. yüzyıl) kalp şekline yakın bir tasvir ile betimlenirken, geç örneklerde (MÖ 2. ve 1. yüzyıl) kalplerin uç kısımları düz bir çizgi halinde uzamış, arka kısımları ise ikiye bölünmüş geniş kanat şeklinde betimlenmiştir. Büyük Deller örneğinin tasvir şekli dikkate alındığında, söz konusu parça MÖ 4. yüzyılın son çeyreği ile MÖ 3. yüzyıl arasına tarihlendirilmelidir.

MÖ 4. yüzyılın son çeyreği ile MÖ 3. yüzyıla tarihlenen ikinci grubu, basit astarlı seramikler oluşturmaktadır. Basit astarlı seramikler kendi içinde homojen bir yapıya sahiptir ve hamur renkleri kırmızısmsı sarı, sarımsı kırmızı, kahverengi, gri, pembe ve sarı tonlarındadır. Hamurlarının içeriğinde daima yoğun miktarda mika, mineral, kireç ve taşçık katkıları bulunmaktadır. Astarları ince bir yapıya sahip olup astar renkleri ya hamurlarının renginde ya da hamur renklerinin birkaç ton koyusu şeklindedir. Bazı örneklerde astar beyaz ve krem tonlarındadır (Kat. No: 5, 6, 7, 9, 18, 26, 27, 29, 32). Mat ve pürüzlü yüzeylerinde genellikle perdah izleri görülmektedir. Çok az örneğin iç ve dış yüzeyi kırmızı tonlarında bant bezemelidir (Kat. No. 8, 12, 15). Grubun formları, içe dönük ağız kenarlı kâse, ağız kenarı dışa uzatılmış tabak/meyvelik, çanak, testi, pithos, unguentarium ve kandillerdir.

Basit astarlı seramiklerin en yoğun form grubunu içe dönük ağız kenarlı kâseler oluşturmaktadır (**Lev. 4: 2-9**). Echinus kâse⁶ olarak da bilinen içe dönük ağız kenarlı kâseler, Hellenistik Dönem'in en karakteristik formlarından biri olup özellikle Attika üretimi siyah

4 Söz konusu grup için Galat Seramiği (Zahn 1907, 638 vd.; Maier 1963, 218-219), Kapadokia Seramiği (Genouillac 1926, 147), Yerli Pontus Keramiği (Akarca 1960), Kızılırmak Havzası Boyalı Kapları (Zoroğlu 1978; 2005), Kızılırmak Kavsii Hellenistik Çağ Yerel Boya Bezekli Çanak Çömleği (Dönmez 2001, 94) isimlendirmeleri kullanılmıştır.

5 Erken dönem örnekleri için bkz. Sulucakarahöyük: Balkan-Sümer 1970, Res. 2, 3; Topaklı: Zoroğlu 1978, Lev. LXXIII: Kat. No. 154; Eskiyyapar: Zoroğlu 1978, Lev. XLV: 3, Kat. No. 87; Amasya Müzesi: Dönmez 2001, 93, Fig. 2-3; Karasamsun: Zoroğlu 1978, Lev. LXVIII-1, Lev. LXX: 4, 5, Lev. LXIX: 1, 3, Lev. LXX: 3, Kat. No. 106-110, 126-127. Söz konusu buluntular MÖ 3. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Ancak son yıllarda Kültepe'den gelen stratigrafik verilerle erken dönem kalp tasvirlerinin MÖ 3. yüzyıldan daha önce, MÖ 4. yüzyılın son çeyreğine tarihlenen tabakalardan itibaren görülmeye başlandığı tespit edilmiştir. Bkz. Tüysüz 2022, Kat. No: 588, 638, 590, 591, 592, 593;

6 Rotroff 1997, 161.

parlak astarlı grubu ile ön plana çıkmaktadır. Zamanla yerel/bölgesel atölyelerde de üretilen kâseler, hem ithal hem de yerel/bölgesel örnekleriyle hemen hemen bütün Hellenistik yerleşimlerin seramik buluntuları arasında yer almaktadır. İçte dönük ağızlı kâselerin, bölgesel üretim niteliğindeki bir grubunu temsil eden Büyük Deller kâselerinin tamamı ağız kenarı gövde parçası olarak ele geçmiştir. Ağız çapları 16 cm ile 24 cm arasında değişmektedir. Parçaların çoğunluğu hafif içte dönük yuvarlatılmış ağız kenarlıdır. Ancak bazı örneklerde yuvarlatılmış ağız kenarı belirgin bir şekilde içte dönük olarak tasarlanmıştır (Kat. No. 8-9). Ağız kenarından gövdeye geçiş keskin bir profille sağlanmıştır. Gövdeleri alta doğru daralarak, formun sağlam örneklerine göre düz bir dip ya da halka kaide ile sonlanmalıdır. Büyük Deller kâselerinin tipolojik açıdan yakın örnekleri Orta Anadolu ve yakın çevresindeki Hellenistik Dönem yerleşimlerinde dönemin hemen her evresinde süreklilik göstererek devam ettiği görülmektedir⁷. Çalışma kapsamında değerlendirilen Kat. No. 2-9 ise buluntu konteksti dikkate alındığında kronolojik aralığı daraltılarak MÖ 3. yüzyıla tarihlendirilebilir.

Basit astarlı seramiklerin ikinci form grubu, ağız kenarı-gövde parçaları ile temsil edilen tabak ya da meyveliklerdir (**Lev. 4: 10-16**). Bu örneklerin ağız çapları 20 cm ile 24 cm arasında değişmektedir. Ağız kenar şekillerine göre kendi içinde alt gruplara ayrılabilen olan parçaların genel özelliği dışa uzayan ağız kenarının, dış yüzeyde geniş bir tablaya sahip olmasıdır. Sığ gövdeleri halka kaide, düz dip ya da uzun bir boyuna sahip olan ayak ile sonlanmalıdır. Benzer ağız kenarına sahip tabak ya da meyvelik formları Büyük Deller'in yakın coğrafyasındaki yerleşimlerde Hellenistik Dönem tabakalarında karşımıza çıkmaktadır⁸. Bunun yanı sıra benzer ağız kenarına sahip tabak formlarının çok renkli bant bezemeli tipleri Kızıllırmak Havzası yerleşimlerinden çoğunlukla Boğazköy'den bilinmektedir⁹ (**Lev. 9**). Formun benzerleri ve kontekstine göre, Büyük Deller parçaları Erken Hellenistik Dönem'de kullanılmış olup MÖ 4. yüzyılın son çeyreği ile MÖ 3. yüzyıl aralığına tarihlendirilebilir.

Mutfak kapları içinde değerlendirilen çanak parçaları, basit astarlı seramikler içinde farklı bir form grubunu oluşturmaktadır (**Lev. 5: 17-22**). Mutfaktaki ezme, yoğurma, karıştırma ve pişirme gibi farklı işlemlerde kullanılan bu kaplar¹⁰, Büyük Deller'de ağız kenarı-gövde parçası olarak ele geçmiştir. Ağız çapları 32 cm ile 46 cm arasındadır. Ağız kenarlarının şekillendirilişi kendi içinde farklılık gösterse de kalın cidar, derin konikal gövde bu grubun

7 Tyana: Körsulu 2019a, Fig. 1; Porsuk Zeyve Höyük: Köker Gökçe-Barat 2022, Fig. 2a-c (MÖ 3.-2. yy); Gordion: Stewart 2010, Fig. 194: 36, 38 (Erken Hellenistik); Kaman-Kalehöyük: Matsumura 2005, Taf. 230: 1158, 1177, 1214 (MÖ 3.-2. yy); Kültepe: Tüysüz 2022, Lev. 27: 183, Lev. 35: 249-251 (MÖ 3. yy); Süleymanhacı Höyük: Körsulu 2019b, Fig. 3 (MÖ 3. - 1. yy); Alişar: von der Osten 1937, Lev. IX: a114, a163, b2807; Kappadokia Komanası: Körsulu 2014, Fig. 10 (MÖ 3. - 2. yy).

8 Ayaklı meyvelikler; Topaklı Höyük: Polacco 1969, 54-71 Fig. 25-26; Porsuk Zeyve Höyük: Köker Gökçe-Barat 2022, Fig. 3a-c; Kültepe: Tüysüz 2022, Lev. 45: 336, Lev. 46: 337; Alişar: von der Osten 1937, Pl. IX: b784; Gordion: Stewart 2010, Lev. 228: 336. Ayrıca bkz. Zoroğlu 1978, Lev. XVII: 146; Tüysüz 2022, Lev. 46: 338, Lev. 47: 341, 342, 344, Lev. 48: 350; Emre 1973, Fig. 34-36; Stewart 2010, Fig. 203: 105, 108, 111, Fig. 225: 305, Fig. 226: 321, Fig. 227: 331, Lev. 228: 304.

9 Boğazköy: Maier 1963, Abb. 12; Kühne 1969, 36, Pl. 22b-c (MÖ 2.- MÖ 1. yy).

10 Körsulu 2016, 73, Kat. No: 75, 82, 84, 85.

karakteristik özelliğidir. Bazı örneklerde tutmada kolaylık sağlamak amacıyla ağız kenarının altına yerleştirilen karşılıklı tutamaklar korunmuştur (Kat. No. 21-22). Sağlam örneklerle göre bu grup, düz bir dip ile sonlanan alt gövdeye sahip olmalıdır. Değerlendirmeye alınan çanaklar ile benzer formlara sahip örnekler Kaman-Kalehöyük, Kültepe, Sivas Ziyaretsuyu, Kappadokia Komanası, İmikuşağı ve Aşvan Kale kazılarının Hellenistik Dönem seramikleri içinde tespit edilmiştir (Lev. 9). Büyük Deller parçaları, bu merkezlerdeki özellikle MÖ 3. yüzyıl çanakları ile yakın benzerlik göstermektedir¹¹. Bu veriler ve kontekst bilgileri dikkate alındığında Kat. No. 17-29, MÖ 4. yüzyılın son çeyreği ile MÖ 3. yüzyıla ait olmalıdır.

Basit astarlı seramiklerin bir diğer form grubunu sıvıların taşınmasında ve servis edilmesinde kullanılan testiler oluşturmaktadır (Lev. 5: 23-26). Parça halinde ele geçen testi örnekleri, kapların ağız kenarı-boyun kısımlarına aittir. Ağız çapları 10 cm'dir. Genel olarak ağız profilleri yuvarlatılarak hafif dışa çekilmiş ve yumuşak bir geçiş ile boyna bağlanmıştır. Ancak Kat. No. 26'nın ağız kenarı, alt kısımda belirgin bir profille boyna bağlanmaktadır. Boyunları kısa, gövdeleri boyundan itibaren genişleyen bir yapıya sahiptir. Kulp kısmı korunan Kat. No. 26'da kulp boyun üzerinden çıkarak omuza bağlanmaktadır. Kulp kesiti iç yüzeyde içbükey profillidir. Söz konusu parçalar içinde Kat. No 23'ün omuz başlangıç kısmında baskı tekniğinde yapılmış rulet bezemeler yer almaktadır. Testiler içinde Kat. No. 25 yonca şeklinde ağız kenarı ile diğer örneklerden farklılık göstermektedir. Bu tip testilerin benzerleri, Kaman-Kalehöyük, Kültepe, Gordion, Cıngırt Kayası ve İmikuşağı'nın Hellenistik Dönem buluntuları arasında tespit edilmiştir¹² (Lev. 9). Büyük Deller'de ele geçen testi parçaları da benzer örnekleri ve buluntu kontekstine göre MÖ 4. yüzyılın son çeyreği ile MÖ 3. yüzyıla tarihlendirilebilir.

Büyük Deller'in basit astarlı seramikleri içinde ele geçen farklı bir form grubunu da pithoslar oluşturmaktadır (Lev. 5: 27-28). Tamamı parçalar halinde ele geçen örneklerden değerlendirmeye alınan Kat. No. 27'nin ağız çapı 25 cm'dir. Ağız kenarı dışa çekilerek dış yüzeyde kalınlaştırılmış köşeli bir profile sahiptir. Boyun kısa ve içbükeydir. Gövde boyundan itibaren genişleyerek alt gövdeye doğru inmektedir. Kat. No 28 numaralı parça ise farklı bir pithosun karın bölümüne ait olup dış yüzeyi yatay çentiklerle bezelidir. Benzer profilli ağız kenar parçaları, Kaman-Kalehöyük, Kırşehir Merkez Kalehöyük, Gordion, Kültepe, Cıngırt Kayası, Kurul Kalesi ve Aşvan Kale'nin Hellenistik Dönem buluntuları arasında tespit edilmiştir¹³ (Lev. 9). Kat. No. 28'de olduğu gibi bezemeli bir parçaya da Cıngırt

11 Matsumura 2005, Taf. 230, 3489; Tüysüz 2022, Kat. No: 430-435, 442; Abdioğlu 2007, Lev. 13: 4-5; Körsulu 2016, 73, Kat. No: 75, 82, 84, 85 (Komana örnekleri pişirme tabakları olarak tanımlanmıştır); Derin 1995, Res. 34: 6, 8; Mitchell 1980, Fig. 30: 245, 247.

12 Kaman-Kalehöyük: Matsumura 2005, Taf. 240: KL86-1117(MÖ 300-100); Kültepe: Tüysüz 2022, Lev. 72: 498-501 (MÖ 4. yy'ın son çeyreği - MÖ 2. yy); Cıngırt Kayası: Erol-Aydın 2021, Lev. 23: 143-144, Lev. 24: 149, 151 (Hellenistik Dönem); İmikuşağı: Derin 1995, Res. 36: 4, 9 (MÖ 3. yy'ın sonu- MÖ 2. yy).

13 Kaman-Kalehöyük: Matsumura 2005, Taf. 236: 1199, Taf. 239: 1273; Kırşehir Merkez Kalehöyük: Bişkin 2019, Kat. No: 22, 38, 82; Gordion: Stewart 2010, Fig. 212: 190, 191; Kültepe: Tüysüz 2022, Lev. 82: 575-580; Cıngırt Kayası: Erol-Aydın 2021, Lev. 29: 178; Kurul Kalesi: Yorulmaz 2019, XXXVII, 228, 229; Aşvan Kale: Mitchell 1980, Fig. 39: 490.

Kayası pithosları içinde rastlanmıştır¹⁴. İşlevleri ve formları uzun süre devam eden pithoslar, kronolojik farklılıklarını ayırt etmenin oldukça zor olduğu bir form grubudur. Bu nedenle ele geçtikleri buluntu kontekstlerine göre tarihlendirilen pithoslardan, Büyük Deller örnekleri kontekstine göre MÖ 4. yüzyılın son çeyreği ile MÖ 3. yüzyıla tarihlendirilmelidir.

Büyük Deller'de ele geçen basit astarlı seramikler içindeki bir diğer form grubu unguentariumlardır. Bu form ile ilişkili dört örnek tespit edilmiş olup (Lev. 6: 29-32) bunlardan biri ağız kenarı-boyun parçası (Kat. No: 29), diğer üçü dip-gövde parçasıdır (Kat. No: 30-32). Söz konusu örnekler formun kronolojik gelişimine göre kendi içinde iki alt tipe ayrılmaktadır. İlk tipi, en erken örneği temsil eden Kat. No. 30 oluşturmaktadır. Bu örnek korunan bölümünden anlaşıldığı üzere olasılıkla şişkin ovoid gövdelidir. Gövde karından itibaren alta doğru daralmakta ve dibe bağlanmaktadır. Unguentariumların tarihlenmesinde belirleyici bir kriter olan ayak boyunu henüz oluşmamıştır. Bu nedenle alt gövdeden hemen halka dibe geçilmekte ve gövde iç derinliği dibe kadar inmektedir. Bu tip unguentariumlar kontekstleri ve tipolojik özelliklerine göre MÖ 4. yüzyılın son çeyreği ile MÖ 3. yüzyılın ilk yarısı arasına tarihlendirilmiştir¹⁵. Büyük Deller örneği de söz konusu tarih aralığına ait olmalıdır.

Unguentariumlar içindeki ikinci tipi, gövde formuna göre Kat. No. 30'dan daha geç tarihlenen Kat. No. 31 ve 32 oluşturmaktadır. Bu örnekler erken evrenin en geç malzemesini temsil etmekte olup kontekstin tarihi için terminus ante quem oluşturmaktadırlar. Her iki unguentariumda da gövde formu daralmıştır. Yükseltilmiş profilli bir diple sonlanan ayak boyunları oluşmuş ve uzamaya başlamıştır. Gövde iç hazne derinliği de azaltılmıştır. Bir başka deyişle ayak boynunun içi dolmuştur. Literatürde iğ form ya da fusi form olarak adlandırılan bu tip unguentariumların tipolojik olarak benzerleri için verilen tarih aralığı genel olarak MÖ 3. yüzyıl sonu MÖ 2. yüzyıl başıdır¹⁶. Bu örnekler dikkate alındığında Büyük Deller'de ele geçen Kat. No. 31 ve 32'de, MÖ 3. yüzyılın sonuna tarihlendirilebilir.

Yukarıda değerlendirilen unguentarium tiplerinden biri ile ilişkili olan Kat. No. 29 ise bir ağız kenarı-boyun parçasıdır. Korunan kısmından anlaşıldığı üzere parça uzun bir boyun yapısına sahip olmalıdır. Uzun bir boyun yapısına sahip olan örnekler MÖ 3. yüzyılın sonu ile MÖ 2. yüzyılın başına tarihlenmektedir¹⁷. Formdaki uzun boyun yapısı ve buluntu konteksti dikkate alındığında söz konusu parça MÖ 3. yüzyıl sonuna ile MÖ 2. yüzyılın başına tarihlendirilebilir.

14 Erol-Aydın 2021, Lev. 32: 190.

15 Tarsus: Jones 1950, 231, Fig. 135: 248; Sardeis: Rotroff - Oliver 2003, 69, Lev. 43: 249-253; Patara: DüNDAR 2008, Lev. 2: U10-U14; Ephesos: Mitsopoulos-Leon 1991, 147, Lev. 212: O 15-16; Gassner 1997, 100, Lev. 28, 349.

16 Kültepe: Tüysüz 2022, 346-347, Lev. 87: 620-624; Ephesos: Gassner 1997, 100, Taf. 28: 349; Sardeis: Rotroff - Oliver 2003, 68-69, Pl. 43: 249-254 (MÖ 3. yüzyıl.); Patara: DüNDAR 2008, U55, U56, U60 (MÖ 3. yüzyılın ikinci yarısı MÖ 2. yüzyılın ilk yarısı; Atina Agorası: Rotroff 2006, 292, Fig. 63: Pl. 63, 438-442 (MÖ 225-160).

17 Bkz. dn. 16.

Basit astarlı seramikler içinde değerlendirmeye alınan son form grubu, kandillerdir (**Lev. 6: 33-36**). Tamamı kırık, eksik ve uç kısımları yanık (isli) olarak ele geçen örnekler elle şekillendirilmiştir. Tam örneklerine göre gövde uç kısımlarına doğru üçgen (Kat. No. 34-36) ya da uzun oval (Kat. No. 33) bir profile sahiptir. Dik ağız kenarları dışa doğru hafif uzatılarak şekillendirilmiştir. Dip kısımları düzdür. Çok fazla benzer örneğine rastlanmayan bu tipteki el yapımı kandiller yerel/bölgesel nitelikteki ürünler olarak özellikle Orta Anadolu yerleşimlerinde ve müzelerinden karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda benzer formlu kandiller Acemhöyük, Sulucakarahöyük, Alişar ve Gordion'da bulunmuştur¹⁸(**Lev. 9**). Büyük Deller'e oldukça yakın coğrafyada bulunan Acemhöyük'te ele geçen tam profilli benzer kandiller Hellenistik Dönem yerleşimi ile ilgili tabakalardan gelmiştir. İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bulunan Gordion örnekleri MÖ 3. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Sulucakarahöyük kandilleri karışık bir tabaka olarak nitelendirilen Roma tabakasından gelmiştir. Ancak söz konusu tabaka içinde Hellenistik Dönem'e ait olan buluntuların da yer aldığı görülmektedir¹⁹. Alişar örnekleri ise Roma Dönem'i tabakasından ele geçmiştir. Bölgede Hellenistik ve Roma Dönemleri boyunca kullanıldığı anlaşılan bu tip kandillerin Büyük Deller örnekleri buluntu konteksti dikkate alınarak MÖ 3. yüzyıla tarihlendirilebilir.

MÖ 4. yüzyılın son çeyreği ile MÖ 3. yüzyıl yerleşimi ile ilişkili son mal grubunu kaba seramiklerle ilişkilendirilen pişirme kapları oluşturmaktadır (**Lev. 6: 37-43**). Pişirme kapları içinde de çömlekler sayıca en yoğun grubu temsil etmektedir. Kat. No. 37-43 numaralı bu örneklerin hamur renkleri kahverengi ve kırmızının tonlarında değişmekte olup hamurları yoğun miktarda mika, kireç ve taşçık katkılıdır. Yüzeyleri hamurlarının renginde ince mat astarlı ve pürüzlüdür. Yüzeyleri, işlevleri sırasında ateşe maruz kalmalarından dolayı isli bir görünüme sahiptir. Tamamı ağız kenarı-gövde parçası olarak ele geçen çömleklerin ağız çapları 14 cm ile 20 cm arasında değişmektedir. Bu kaplar genel formları itibarıyla dışa doğru açılan yayvan ağız kenarlıdır. Ağız kenarları direk geniş omza bağlanmaktadır. Ancak Kat. No. 37-38 diğer örneklerden farklı olarak dış yüzeyde kalınlaştırılmış dik ağız kenarlı ve kısa geniş boyunludur. Tüm örneklerin karna doğru genişleyen gövdeleri olasılıkla karından itibaren daralmakta ve düz bir dipole sonlanmaktadır. Kulpları korunan örneklere göre kulplar omuz üzerinden çıkarak karına bağlanmaktadır. Hemen hemen her antik yerleşimde sıklıkla bulunan çömlek formlu pişirme kapları benzer tipolojik özellikleriyle uzun yıllar kullanım görmüştür²⁰. Bu nedenle kullanım aralıklarını belirlemek oldukça zordur. Ancak buluntu kontekstlerinden yola çıkılarak dar ve kesin tarih önerileri verilebilir. Bu bağlamda

18 Acemhöyük: B. Tüysüz tarafından yayına hazırlanmaktadır; Gordion: Kassab Tezgör - Sezer 1995, 23, Fig. 3; Sulucakarahöyük: Balkan-Sümer 1968, 28, Res. 10-11; Alişar: von der Osten 1937, 187, 189, Fig. 209: c534.

19 Bkz. Balkan-Sümer 1968, 16, Res. 9.

20 Erol-Aydın 2021, 26-28. Büyük Deller çömlekleri ile benzer örnekler Hellenistik Dönem'in farklı evrelerinde olmak üzere Kültepe (Tüysüz 2022, Lev. 95: 662-665, Lev. 96: 674-683), Gordion (Stewart 2010, Fig. 189: 4, Fig. 190: 5, Fig. 191: 13), Kappadokia Komanası (Körsulu 2016, Kat. No: 15-16, 21-24); Cıngırt Kayası'nda (Erol-Aydın 2021, Lev. 5: 22, Lev. 6: 33, 37) ele geçmiştir.

çalışma kapsamında değerlendirmeye alınan Kat. No. 37-43 numaralı parçalar buluntu kontekstlerine göre MÖ 4. yüzyılın son çeyreği ile MÖ 3. yüzyıla tarihlendirilebilir.

MÖ 2. Yüzyıl - MS 1. Yüzyıl Başına Ait Seramikler

Büyük Deller'de Hellenistik yerleşimin geç evresini temsil eden seramikler, 6/M-N, 17/M ve 14/O plankarelerinde (**Lev. 1; Lev. 2a; Lev. 3c-3d**) yüzey toprağının yaklaşık 0.30-0.50 m altından gelen mimari kalıntılarla bağlantılı olarak ele geçmiştir. Kontekstleri ve analogi çalışmaları gereğince MÖ 2. ile MS 1. yüzyılın başlarına ait bu seramikler üretim özelliklerine göre ithal ve bölgesel üretim olmak üzere iki ana gruba ayrılmaktadır.

İthal Seramikler

İthal seramikler kapsamında değerlendirilen örnekler Pergamon ile Ephesos üretimlerinden oluşmaktadır (**Lev. 9**). Bu gruba ait seramikler şimdilik az sayıda da olsa Büyük Deller yerleşiminin farklı coğrafyalar ile kurduğu ilişkilere dair ilk kanıtları oluşturması açısından oldukça önemlidir.

Büyük Deller'in ithal seramikleri içinde ilk olarak Anadolu'nun Hellenistik ve Roma Dönemleri'nin önemli seramik üretim merkezlerinden biri olan Pergamon atölyelerinde üretilmiş parça değerlendirmeye alınmıştır (**Lev. 7: 44**). Tama yakın profile sahip olan bu örnek parçalar halinde ele geçmiştir. Ağız çapı 12 cm, kaide çapı ise 9 cm'dir. Formu hafif içe çekik dik ağız kenarlıdır. Üst gövdeden alt gövdeye geçiş belirgin bir profil ile sağlanmıştır. Kaide halka formlu, alçak ve oldukça ince tasarlanmıştır. Kâsenin kırmızimsı kahverengi hamuru, az miktarda sarı mika katkılı, ince taneli, sık dokulu ve sert hamurludur. Her iki yüzeyi de kırmızı astarlı, parlak pürüzsüzdür. Astar dış yüzeyde ağız çevresinde kırmızimsı siyah tonlarındadır. Tonda kısmı birbirine paralel üç sıra rulet ile bezemelidir. Meyer Schlichtmann, Pergamon'da benzer tipli kâse formlarını Tip 3 başlığı altında toplamıştır²¹. Genel olarak MÖ 1. yüzyıl içine tarihlenen ancak kendi içinde formun kronolojik gelişimine göre alt tiplere ayrılan Tip 3 kâseleri içinde biçimsel özelliklerine göre MÖ 1. yüzyılın 2. yarısına tarihlendirilen Pergamon'un 264 no.lu örneği, Büyük Deller kâsesi ile oldukça yakın benzerlik göstermektedir. Pergamon örneği dikkate alındığında Kat. No. 44, MÖ 1. yüzyılın 2. yarısına tarihlendirilebilir.

Büyük Deller'in ithal seramikleri içinde bir diğer grubu Ephesos üretimi örnekler oluşturmaktadır. Bu grup, grinin tonlarındaki iyi arıtılmış hamurları ve siyah parlak astarları ile karakterize edilir. Akdeniz Havzası'nda MÖ 3. ve 2. yüzyıldan, MS 1. yüzyılın ortalarına kadar yaygın olarak kullanım gören bu kapların dağıldığı coğrafya çok geniş olmasına rağmen üretici merkezler arasında atölye, atölye atıkları ve kimyasal analizlerle üretim özellikleri ve formları kesin olarak belirlenen Ephesos ön plana çıkmaktadır²².

21 Meyer Schlichtmann 1988, 134-135, Taf. 33: 262-264.

22 Mitsopoulos Leon 1991, 78-85; Outschar 1996, 42-44; Meriç 2002, 39-42.

Büyük Deller'de hamur ve astarı ile Ephesos üretimi olduğu belirlenen Kat. No. 45 (**Lev. 7: 45**) numaralı tabak ağız kenarı gövde parçası olarak ele geçmiştir. Ağız çapı 32 cm'dir. Tabanın, yuvarlatılmış dik ağız kenarı içe çekik yapılmıştır. Ağız kenarından gövdeye geçiş keskin bir dönüş ile sağlanmıştır. Bu dönüşten itibaren gövde düz bir şekilde devam ederek sağlam örneklerine göre hafif yükseltilmiş halka kaideyle sonlanmalıdır. Bu tabak formu, Ephesos atölyelerinde gri hamurlu mal grubu içinde MÖ 2. yüzyılın sonundan MÖ 1. yüzyılın ikinci yarısına dek üretilmiştir. Farklı merkezlerde ele geçen benzer formlarda MÖ 2. yüzyıl sonu ile MÖ 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir²³. Büyük Deller buluntusu da söz konusu örnekler ile aynı tarihe ait olup MÖ 2. yüzyılın sonu ile MÖ 1. yüzyıla tarihlendirilebilir.

Bölgesel Üretim Seramikler

Büyük Deller'in MÖ 2. yüzyıl ile MS 1. yüzyılın başına ait bölgesel üretim seramikleri ise Batı Yamacı seramikleri, kırmızı astarlı seramikler ve bantlı seramikler ile temsil edilmektedir. Bölgesel üretim örnekler hamur-astar ve bezeme özellikleri ile kendi içinde homojen bir yapıya sahip olup söz konusu özellikleri ile ithal örneklerden rahatlıkla ayrılmaktadır.

Bölgesel üretim seramikler içindeki Kat. No. 46'daki parça asıl üretim yeri Atina olan ancak zamanla farklı merkezlerde de üretilmeye başlanan Batı Yamacı Seramiği'nin bölgesel atölyelerde üretilmiş bir örneği olarak ele alınmıştır (**Lev. 7: 46**). Bu parça kapalı bir kap formuna ait olup ağız kenarı-boyun olarak ele geçmiştir. Ağız çapı 17 cm'dir. Dışa doğru açılarak genişleyen ağız kenarı dış yüzeyde dışbükey, iç yüzeyde içbükey profile sahiptir. İçbükey boyun alt kısmında bir profil yaparak gövdeye bağlanmaktadır. Kabin, çok koyu gri renkli hamuru mika, kireç katkılı ince taneli, sık dokuludur. Açık kahverengi ile kahverengi arasında değişen astarı hafif parlak ve hafif pürüzlü yüzeylelidir. Her iki yüzeyde de yer yer perdah izleri görülmektedir. Korunan kısımdan anlaşılabilirdiği kadarıyla boyun kazıma tekniğinde yapılmış sarmaşık motifi ile bezenmiştir. Bu bezeme şeması dallar, dallardan çıkan yapraklar ile kalp motifinden oluşmaktadır. Büyük Deller'in yakın coğrafyasında Batı Yamacı Seramiği ile ilişkilendirilen örnekler Alışar, Topaklı ve Yassıdağ'da ele geçmiştir (**Lev. 9**). Her üç merkezdeki buluntuların ortak özelliği gri, siyah tonlarındaki hamur-astarları ile kazıma tekniğinde yapılmış bezemeleridir. İlk kez Alışar'da F. Waage tarafından tanımlanan ve MÖ 1. yüzyılın başlarından sonraya tarihlenen örnekler, Batı Yamacı Seramiği'nden esinlenilerek üretilmiş yerel seramikler olarak yorumlanmıştır. Waage'nin çalışmalarından yola çıkılarak yerel üretimler olarak değerlendirilen Topaklı örneği MÖ 1. yüzyıl ile MS 1. yüzyıl arasına verilirken; Yassıdağ parçası MÖ 3. yüzyıl ile MÖ 1. yüzyılın ortalarına ait 2. yapı katında ele geçmiştir²⁴. Diğer buluntu merkezlerindeki örneklerin tarih aralığı ve konteksti dikkate alındığında Büyük Deller'de bulunan Kat. No. 46 numaralı parça için de MÖ 1. yüzyıl önerilebilir.

23 Ephesos: Outschar 1996, 42, Taf. 2: 70, 71, 74; Atina Agorası: Rotroff 1997, Fig. 95: 1575; Toria: Tekkök-Biçken 1996, 73-75, Fig. 38: B5bis; Laodikeia: Şimşek 2021, Kat. No: 41, Lev. 26: 30; Kültepe: Tüysüz 2022, 190, Lev. 19: 123; Camihöyük: Uysal-Tezer 2011, 31, Lev. 5: 27.

24 Waage 1937, 77, Fig. 82: 200, 550a, 500; Pecorella 1975, 22-23, Fig. 13: 6c; Emre 1973, 65, Fig. 42.

Geç Dönem yerleşiminin bölgesel üretim seramikleri arasındaki bir diğer grubu sigillatalarla olan benzerlikleri ile dikkat çeken kırmızı astarlı örnekler oluşturmaktadır (**Lev. 7: 47-56; Lev. 8: 57-63**). Bu parçaların karakteristik özelliği daldırma tekniğinde yapılmış kırmızı astarları ve ince cidarlarıdır. Hamurları açık kırmızimsı kahverengi, kırmızimsı sarı ve kırmızı tonlarında, sık dokulu, ince tanelidir. İçeriklerinde çok az miktarda mika ve kireç tanecikleri ile bazen de yer yer çok küçük taşçık görülebilmektedir. Sert ve kabuğumsu bir tabaka halindeki astarları kırmızının farklı tonlarındadır. Bazı örneklerin ağız kenarlarının iç ve dış yüzeyinde kırmızı tonlarında bant bezemeler bulunmaktadır (Kat. No: 44, 46, 47). Yüzey dokuları çoğunlukla parlak pürüzsüz olup bazı örneklerde (Kat No: 44, 53) hafif parlaktır. Tamamı çark yapımı ve iyi fırınlanmıştır. Büyük Deller'de bu gruba ait seramikler farklı tiplerde kâse formları ile temsil edilmektedir.

Kâselerin ilk alt tipini Kat. No. 47-51 numaralı örnekler oluşturmaktadır (**Lev. 7: 47-51**). Bu kâseler ağız kenarı-gövde ya da ağız kenarı-gövde ve kaide şeklinde ele geçmiştir. Ağız çapları 10 cm ile 12 cm arasında değişmektedir. Grubun tipolojik özelliği yuvarlatılmış ya da inceltilmiş ağız kenarları, küresel veya yarı küresel gövdeleriyle halka kaideleridir. Bu tip kâseler Hellenistik Dönem-Erken Roma Dönemi yerleşimlerinde yaygın bir tip olarak karşımıza çıkmaktadır. Üretildikleri bölgelere göre farklı hamur astar özelliklerine sahip olan kâseler formsal açıdan birbirinin tekrarı niteliğindedir. Hellenistik ve Roma Dönemi seramiğinin kronolojik gelişiminin en iyi takip edildiği Atina kazılarında gelen verilere göre formun en erken örneği, siyah parlak astarlı seramikler içinde, tondosu bezemeli olarak üretilmiş ve MÖ 2. yüzyılın ortalarına ait tabakada ele geçmiştir²⁵. MÖ 2. yüzyılın ortalarından itibaren üretimde kalan form, sigillata grubu içinde de üreilmeye devam etmiştir. Atina'da Doğu Sigillataları A grubu (DSA) içinde görülen formun en erken örneği MÖ geç 2. yüzyıl, geç örnekleri ise MÖ 1. yüzyıl ile MS erken 1. yüzyıl kontekstlerinde sıklıkla görülmektedir²⁶. Hayes'in sigillatalarla ilgili yapmış olduğu tipolojide ise bu tip kâseler DSA grubunun Form 22B'sini oluşturmaktadır. Hayes bu kapların en erken örneklerinin MÖ geç 2. yüzyıla, geç örneklerinin ise MS 10 yıllarına ait olduğunu belirtmiştir²⁷.

Yapılan analogi çalışmaları sonucunda Kat. No. 47-51 ile benzer formlu kâseler Ephesos, Troia, Tarsus Gözlükule Höyük ve Aşvan Kale kazılarının buluntuları arasında tespit edilmiştir²⁸. Söz konusu merkezlerden gelen stratigrafik verilerle önerilen tarih aralığı genel olarak MÖ 2. yüzyıl ile MS 1. yüzyılın başlarıdır. Ayrıca yüzey araştırmalarında da ele geçen bu formun Konya-Karaman buluntuları için MÖ 2. ve 1. yüzyıl arası, Süleymanhacı Höyük ve Sinabıç (Dalisandos ?) buluntuları için MÖ geç 2. yüzyıl-MS 1. yüzyıl, Tarsus Keşbüki

25 Thompson 1934, Fig. 55, D7, Fig. 84, 117, E46-48; Rotroff 1997, 164, Fig. 1039-1044.

26 Robinson 1959, 11, F6-11, Pl. 60; Hayes 2008, 132-133, Fig. 4, 87-116.

27 Hayes 1985, 23, Tav. III, 12-13.

28 Ephesos: Mitsopoulos Leon 1972/75, Fig. 3g; Outschar 1996, Taf. 5: 102 (DSA), Meriç 2002, Taf. 23: K224 (Pergamon Sigillatası); Troia: Tekkök-Bıçken 1996, 128, Fig. 73, G6; Tarsus Gözlükule Höyüğü: Jones 1950, 175, 233-234, Lev. 137: 188; Aşvan Kale: Mitchell 1980, Fig. 31: 287, Fig. 32: 305, 331-332, Fig. 33: 346-347, Fig. 34: 370, Fig. 35: 393, 396, Fig. 41: 536-537, 539, 542.

buluntuları içinse MÖ 2. yüzyıl sonu MS 1. yüzyıl önerilmiştir²⁹. Bahsi geçen buluntu merkezlerinde ele geçen benzer formlu kâselere verilen tarih aralığı dikkate alındığında Büyük Deller örneklerini de MÖ 2. yüzyıl ile MS 1. yüzyılın başlarına tarihlendirebiliriz.

Kâselerin ikinci tipini içe dönük ağız kenarlı küresel gövdeli örnekler oluşturmaktadır (**Lev. 7: 52-54**). İçe dönük ağız kenarlı kâseler, daha önce de belirtildiği gibi³⁰ öncülere Atina'da MÖ 5. yüzyılda görülmeye başlanıp, Hellenistik Dönem'de oldukça popüler olan form gruplarından biridir. Formun üretimi sigillata gruplarında da devam etmiş ve ilk sigillata örnekleri, MÖ 2. yüzyıldan itibaren üretilemeye başlanan DSA grubu içinde görülmektedir³¹. Söz konusu kâseler benzer formu ile Doğu Sigillataları C (DSC) ile Pergamon sigillatalarında da üretilmeye devam etmiştir³².

Büyük Deller'de tamamı ağız kenarı-gövde parçası olarak ele geçen örneklerin ağız çapı 10 cm ile 14 cm arasında değişmektedir. Kat. No. 52-54 numaralı bu örnekler yuvarlatılmış kalın ağız kenarlı ve küresel gövdelidir. Benzer örneklerine göre form, halka kaide ile sonlanmalıdır. Benzer formlu kâselere Pergamon, Ankara Sutunlu Cadde ve Kappadokia Komanası'nda sıklıkla rastlanmaktadır. Bunlardan Pergamon parçaları MÖ 1. yüzyıl içlerine; Ankara Sütunlu Cadde Alanı kazı buluntuları MÖ 1. yüzyıl ile MS 1. yüzyıla; Kappadokia Komanası buluntuları ise MÖ geç 2. yüzyıl ile MS 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir³³. Ayrıca Topaklı, Tarsus Cumhuriyet Alanı kazılarında ve Aşağı Fırat Havzası yüzey araştırmalarında tespit edilen DSA grubu seramikler ile kırmızı astarlı seramikler içinde de benzer kâselere rastlanmıştır³⁴ (**Lev. 9**). Bu bağlamda diğer merkezlerdeki tipolojik değerlendirmeler ve tarih önerileri dikkate alındığında Kat. No. 52-54 numaralı kâseler için MÖ 2. yüzyılın sonları ile MS 1. yüzyılın başları önerilebilir.

Kâselerin üçüncü alt tipi, Kat. No. 55-56 numaralı iki örnek ile temsil edilmektedir (**Lev. 7: 55-56**) Ağız kenarı gövde parçası olarak ele geçen örneklerin ağız çapları 12 cm ile 15 cm arasında değişmektedir. Gövde formları tipolojik açıdan bir önceki tip ile yakından benzeyen kâseler, ağız kenarlarındaki kalınlaştırılmış profil ile farklılık göstermektedir. Bu kâseler hafif içe dönük ağız kenarlı olup ağız kenarı dış yüzeyde aşağı doğru çekilerek kalınlaştırılmıştır. Benzer ağız ve gövde profiline sahip kâseler Kıbrıs ve Pergamon sigillatalarında karşımıza çıkmaktadır. Hayes'in Kıbrıs sigillataları³⁵ ile ilgili yapmış olduğu tipolojide Form 22A ile temsil edilen bu tip MÖ geç 1. yüzyıl ile MS 1. yüzyılın başlarına; Assos'ta bulunan Pergamon

29 Konya-Karaman: Bilgin 2004, 50-61, Çiz 3-5, 7-8; Süleymanhacı Höyük: Körsulu 2019b, 61, Fig. 20-29; Sinabiç (Dalissandos?): Körsulu 2020, Kat. No. 13-15; Tarsus Keşbüki: Körsulu-Kılıç 2021, Kat. No. 91.

30 Bkz. MÖ 4. yüzyıl MÖ 3. yüzyıl seramikleri başlığı altında içe dönük ağız kenarlı kâseler.

31 Hayes 1985, Tav. III, 8.

32 Hayes 1985, Tav. XIX, 13; Meyer Schlichtmann 1988, Taf. 30, N1, N2.

33 Meyer Schlichtmann 1988, Taf. 30: N1, 93, N2, 99-100, 101; Küncü 2015, Kat. No: 30, 35; Körsulu 2013, Fig. 29, 30, 32.

34 Pecorella 1975, Fig. 14: 3-4; Yıldız 2006, Lev. 67-68; Derin 1994, Şek. 10-12.

35 Hayes 1985, Tav. XIX: 14

sigillataları içindeki benzer kâseler ise MÖ 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilmiştir³⁶. Kappadokia Komanası'nda tespit edilen örnek için ise MÖ geç 1. yüzyıl ile MS 1. yüzyıl aralığı önerilmiştir³⁷. Ankara Sütunlu Cadde, Aşvan Kale kazılarında da benzer formlar ele geçmiştir³⁸. Benzer formlu kâseler için sunulan tarih aralığı dikkate alındığında Büyük Deller kâseleri de MÖ 1. yüzyılın ikinci yarısı ile MS 1. yüzyılın başlarına tarihlendirilebilir.

Kâselerin bir diğer tipini ağız kenarı dışa çekik örnekler oluşturmaktadır (**Lev. 8: 57-63**). Dışa çekik ağız kenarlı kâselerin öncüleri Atina'da MÖ 5. yüzyılda üretilmeye başlamış ve form bu tarihten itibaren bazı değişikliklere uğrayarak MÖ 4. yüzyılda klasik şeklini almıştır³⁹. MÖ 4. yüzyılın son çeyreğinden itibaren de en sevilen formlarından biri haline gelmiş ve formun tüm Akdeniz dünyasında üretimi yapılmıştır⁴⁰. Formun merkezlere göre farklılık gösteren ağız ve gövde yapılarıyla üretimi sigillata grupları içinde de devam etmiştir⁴¹.

Büyük Deller'de tamamı ağız kenarı-gövde parçası olarak ele geçen dışa çekik ağız kenarlı kâseler ağız ve gövde profillerine göre kendi içinde iki alt tipe ayrılmaktadır. Kat. No. 57-58 numaralı ilk gruptaki örneklerin ağız çapları 15 cm ile 18 cm arasındadır. Bu parçaların ağız kenarı dışa doğru belirgin bir şekilde çekilmiş profile, gövdeleri ise küresel bir yapıya sahiptir. Sağlam örneklerine göre form halka kaide ile sonlanmalıdır. Benzer profilli kâseler Pergamon buluntuları arasında görülmektedir. Bunlar kronolojik gelişimlerine göre küçük farklılıklar göstererek MÖ 2. yüzyıl ile MS 1. yüzyıl arasına tarihlendirilmiştir⁴². Ayrıca Tarsus Gözlükule ve Assos'taki Pergamon sigillataları içinde, Laodikeia'da da Basit Astarlı Seramikler başlığı altında değerlendirilen yerel üretim kâseler içinde yakın formlu parçalar tespit edilmiştir (**Lev. 9**). Bunların yanı sıra Topaklı ve Aşvan Kale'nin Geç Hellenistik buluntuları arasında da benzer formlu örnekler bulunmaktadır⁴³. Benzer örnekler için sunulan tarih aralığı dikkate alındığında Büyük Deller örneklerini de MÖ 1. yüzyıl ile MS 1. yüzyılın başlarına tarihlendirebiliriz.

Dışa çekik ağız kenarlı kâselerinin ikinci alt tipini gövdeleri açılı bir yapıya sahip olan Kat. No. 59-63 numaralı örnekler oluşturmaktadır. Ağız çapı 18 cm ile 25 cm arasında değişen bu örnekler, ağız kenar profillerine göre ikiye ayrılmaktadır. Kat. No. 59-60 numaralı

36 Zelle 1997, Abb. 16: 172; Meyer Schlichtmann 1988, Taf. 11: 98 N2; Loeschcke 1912, Tav. XXVIII: Tip 20.

37 Körsulu 2011 Kat. No. 96-97; Körsulu 2013, Fig. 47-48.

38 Küncü 2015, Kat. No: 32 (MÖ 1. yy'ın sonları ile MS 1. yy'ın ortalarına); Mitchell 1980, Fig. 32: 327, Fig. 41: 541 (Geç Hellenistik Dönem).

39 Formun Klasik ve Hellenistik Dönem'deki gelişimi için bkz. Sparkes-Talcott 1970, 128-129, Fig. 8, 707-808; Rotroff 1997, 157-160, Fig. 59-61.

40 Rotroff 1997, 156.

41 Crowfoot vd. 1957, 310, 329, Fig. 79, 5-6.

42 Meyer Schlichtmann 1988, Taf. 31: 114, 115, 116.

43 Tarsus Gözlükule: Jones 1950, Fig. 195: 524 (MÖ geç 1. yy-MS 1. yy'ın başları) Assos: Zelle 1997, Abb. 18: 219-220 (MÖ 1. yy'ın 2. çeyreği-MS 1. yy'ın başları); Laodikeia: Şimşek 2021, Kat. No: 140-146 (MÖ 27-MS 14); Topaklı: Pecorella 1975, Fig. 15: 24-26; Aşvan Kale: Mitchell 1980, Fig. 29: 239, Fig. 30: 264.

örneklerin dışa çekik ağız kenarları dış yüzeyde yuvarlak bir profile sahipken, Kat. No. 61-63 numaralı örneklerin dışa çekik ağız kenarları dış yüzeyde iç bükey profile sahiptir. Formları ağız kenarlarından itibaren hafif içbükey bir profile alta doğru devam ederek keskin bir açı ile alt gövdeye bağlanmaktadır.

Benzer tipli kâseler özellikle Orta Anadolu yerleşimlerinde sıklıkla kullanılan bir formdur. Topaklı, Yassıdağ, Kappadokia Komanası ve Süleymanhacı Höyük'te benzer ağız profiline sahip kâselere rastlanmıştır⁴⁴ (Lev. 9). Bu kâselerden Topaklı örneği MÖ 1. yüzyıl ile MS 1. yüzyıl arasında tarihlenen evrede; Yassıdağ parçası ise MÖ 3. yüzyıl ile MÖ 1. yüzyıla ait 2. yapı katında ele geçmiştir. Bahsi geçen merkezler arasında en yoğun buluntu grubuna sahip olan Kappadokia Komanası'nda bu tip kâselerin Batı Yamacı bezemeli, bant bezemeli ve sigillata türü örnekleri tespit edilmiştir. Kırmızı astarlarıyla Büyük Deller parçaları ile benzerlik gösteren Komana'nın sigillata türleri MÖ 2. yüzyılın ortaları ile MS 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Süleymanhacı Höyük'te yüzey araştırmaları sırasında bulunan parçalar içinse benzer örneklerden yola çıkılarak MÖ 1. yüzyıl ile MS 1. yüzyıl önerilmiştir. Bunların yanı sıra Orta Karadeniz Bölgesi'nde de benzer profilli ağız parçaları ele geçmiştir. Bant bezemeli olan bu parçalar Galat seramiği başlığı altında değerlendirilmiş ve Hellenistik Dönem'e tarihlendirilmiştir⁴⁵. Bu tipin benzer örnekleri ve buluntu konteksti dikkate alındığında Kat. No. 59-63 numaralı kâseler MÖ 2.- MS 1. yüzyıllara tarihlendirilmelidir.

Büyük Deller'in MÖ 2. ve 1. yüzyıl yerleşimiyle ilişkili bölgesel üretim niteliğindeki seramiklerin son grubunu bant bezemeli örnekler oluşturmaktadır (Lev. 8: 64-66). Grubun seramikleri kırmızımsı kahverengi ya da kırmızı tonlarında hamurludur. Hamur içeriklerinde mika, kireç ve taşçık katkıları görülebilmektedir. İç yüzeyleri pembe, açık kırmızımsı kahverengi; dış yüzeyleri ise kırmızımsı kahverengi tonlarında astarlı, hafif parlak ve pürüzsüzdür. İç yüzeyleri kırmızı ile koyu kahverengi arasında değişen farklı kalınlıkta yatay bantlar ile bezelidir. Büyük Deller'de bu grubun tek formunu tabaklar oluşturmaktadır. Kat. No. 64-66 numaralı örnekler, tabakların ağız kenarı-gövde ya da kaide-gövde bölümlerine ait parçalardır. Bu tip tabaklar dik ağız kenarlıdır. Ağız kenarından gövdeye geçiş keskin bir dönüşle sağlanmış ve gövde sığ bir şekilde kaideye doğru devam etmektedir. Kaideleri alçak halka formudur. Ağız bölümü korunan Kat. No. 64-65'de ağız çapı 48 cm ile 46 cm, kaide kısmı korunan Kat. No. 66'de ise kaide çapı 30 cm'dir. Benzer tipteki tabaklar özellikle DSA grubuna ait seramikler içinde yer almaktadır. Hayes, Form 3 başlığı altında topladığı bu tabaklar için tarih aralığı olarak MÖ 2. yüzyılın sonları ile MÖ 1. yüzyılın son on yılını vermektedir⁴⁶. Anadolu'da ya da Büyük Deller'in yakın coğrafyasında benzer formlu tabaklar ise Zankhöyük, Kululu, Kappadokia Komanası, Ziyaretsuyu, Troia, Pergamon, Ephesos'ta

44 Topaklı: Pecorella 1975, Fig. 15, 3, Fig. 16, 1-4, 14; Yassıdağ: Emre 1973, Fig. 37; Kappadokia Komanası: Körsulu 2011, Kat. No. 42-47; Süleymanhacı Höyük: Körsulu 2019b, 58, Kat. No. 15-16.

45 Özşait-Özşait 2003, Pl. IV, 7.

46 Hayes 1985, 14-15, Tav. I: 8.

tespit edilmiştir⁴⁷ (Lev. 9). Benzer tabaklar için önerilen tarih aralığına göre Büyük Deller tabakları da MÖ 2. yüzyılın sonları ile MÖ 1. yüzyılın sonlarına tarihlendirilebilir.

Sonuç

Sonuç olarak Büyük Deller yerleşiminde 2021 ve 2022 yılında devam eden kazılar sırasında stratigrafinin ve kontekstlerin sağlıklı bir şekilde takip edilmesi ile genelde Orta Anadolu Bölgesi özelde de Aksaray'ın ve Büyük Deller'in Hellenistik Dönem seramik repertuvarına ışık tutacak verilere ulaşılmıştır.

Büyük Deller Hellenistik yerleşiminin en erken evresini temsil eden örnekler 14/O plankaresinde tespit edilen taş döşeme zemin ve bu zemin ile ilişkili olduğu anlaşılan seramik gruplarından gelmiştir. Kontekst içindeki malzemeye göre MÖ 4. yüzyılın son çeyreği ile MÖ 3. yüzyıla tarihlenen seramikler şimdilik bölgesel üretim örneklerden oluşmaktadır. Bu grubun seramikleri Kızılırmak Havzası Boyalı Kapları olarak adlandırılan örnekler ait parçalar ile basit astarlı örnekler ve pişirme kaplarından oluşmaktadır.

Büyük Deller'in bir sonraki kullanım evresini temsil eden seramiklerini, 6/M-N, 17/M ve 14/O plankarelerinde yüzey toprağının yaklaşık 0.30-0.50 m altından gelen mimari kalıntılarla ilişkili örnekler oluşturmaktadır. Alanda ele geçen, MÖ 2. yüzyıl ile MS 1. yüzyılın başlarına tarihlenen seramikler üretim özelliklerine göre ithal ve bölgesel üretim olmak üzere iki ana gruba ayrılmaktadır. Büyük Deller yerleşiminin farklı coğrafyalar ile kurduğu ilişkilere dair ilk kanıtları oluşturan ithal örnekler arasında Pergamon ve Ephesos üretimi seramikler bulunmaktadır.

MÖ 2. yüzyıl ile MS 1. yüzyılın başlarına ait bölgesel üretim örnekler ise Batı Yamacı Seramiği, kırmızı astarlı seramikler ve bantlı seramiklerden oluşmaktadır. Batı Yamacı Seramiği ile ilişkilendirilen örnek gri hamuru, kahverengi tonlarındaki astarı ile dikkat çekici niteliktedir. Büyük Deller ile birlikte Topaklı, Yassıdağ ve Alişar'da ele geçen gri/siyah hamurlu, yine gri siyah astarlı, kazıma tekniğinde bezenmiş seramikler üretim özellikleri ile yakın benzerlik göstermektedir. Dört merkezde de ele geçen benzer üretim özelliklerine sahip parçalar, Batı Yamacı üretiminin Orta Anadolu uzantısı olarak değerlendirilebilir. Bir diğer deyişle söz konusu bu örnekler Atina'nın Batı Yamacı seramiğinden esinlenilerek, Orta Anadolu Bölgesi'ndeki atölye/atölyeler tarafından üretilen ürünler olarak yorumlanabilir.

Geç dönem yerleşiminin bölgesel üretim seramikleri arasındaki bir diğer grubu kırmızı astarlı örnekler oluşturmaktadır. Kırmızı astarlı seramiklerin en önemli özelliği hamur-astar yapılarıdır. Bu parçaların karakteristiği kırmızı tonlarındaki hamurları ve daldırma

47 Zankhöyük: Köker Gökçe 2021, Res. 3 (MÖ 2. yy-MS 1. yy); Kululu: Jones 1971, Fig. 16 (MÖ 2. yy'in ortası-MÖ 1. yy); Kappadokia Komanası: Körsulu 2011: Kat. No: 141-148; Ziyaretsuyu: Abdioğlu 2007, Lev. 1, 5 (MÖ 2. ve 1. yy); Troia: Tekkök Biçken 1996, Fig. 38: B5, B6; Pergamon: Nohlen-Rand 1978, K156; Ephesos: Outschar 1996, Taf. 5: 100, 101, 104, 107, 108, Taf. 12: 118; Mitsopoulos Leon 2017, 80-83, Taf. 23: 77, Taf. 24: 78-80, Taf. 25: 81, 83, 85 (Ephesos örnekleri kaide altlarının iç bükey profilli olması ile farklılık gösterse de ağız ve gövde yapısı ile Büyük Deller parçaları ile benzerdir).

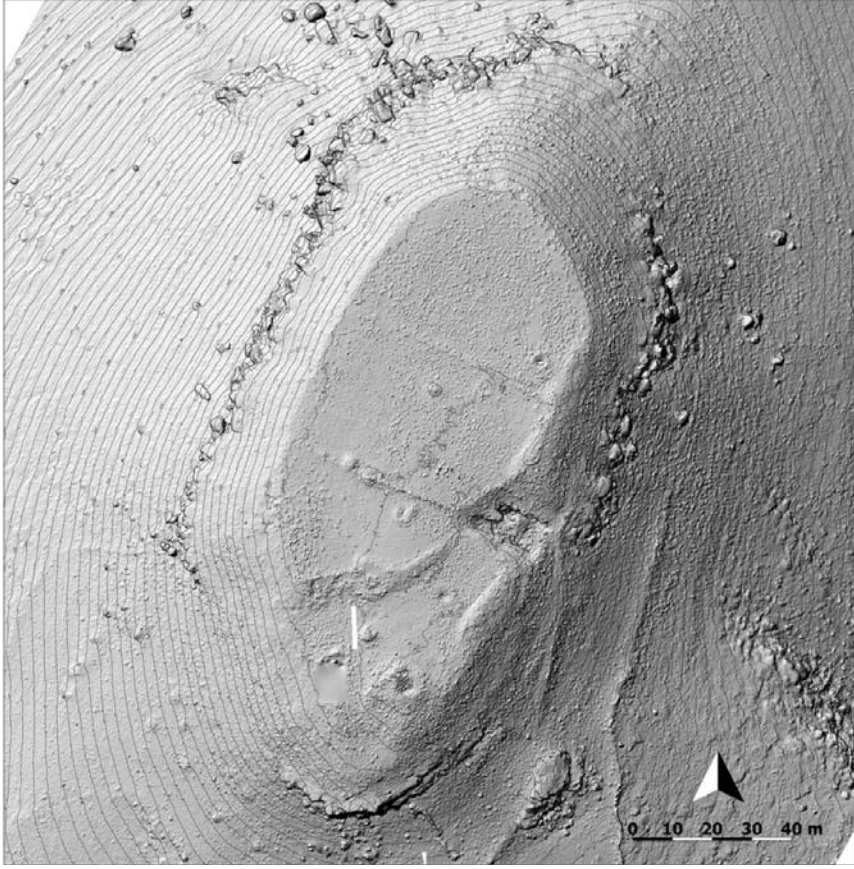
teknğinde yapılmış yine kırmızının farklı tonlarındaki astarlarıdır. Cidarları daima incedir. Hamur içeriklerinde her zaman az miktarda mika ve kireç bazen de küçük taşçık parçacıkları görülebilmektedir. Sert ve kabuğumsu bir tabaka halindeki astarları çoğunlukla parlak olup sadece iki örnekte hafif mattır. Yüzeyleri pürüzsüzdür. Bazı örneklerin ağız kenarlarının iç ve dış yüzeyinde kırmızı tonlarında bant bezemeler bulunmaktadır. Formları farklı tiplerde kâselerden oluşmaktadır. Formlar üzerinde yapılan analogi çalışmaları, bu kapların sigillata tarzı kaliteli örneklerle benzerlik gösterdiğini ortaya koymuştur.

Değerlendirmeye alınan seramiklerin üretim atölyeleri hakkında açık bir yorum yapmak şimdilik oldukça zordur. Ancak Büyük Deller'in yakın coğrafyasında bu konu ile ilgili yapılmış çalışmalar üretim atölyeleri hakkında fikir verecek niteliktedir. Son zamanlarda yapılan çalışmalar, bu coğrafyadaki bazı merkezlerde kendine has killerle sigillata ya da farklı mal gruplarında üretim yapan yerel/bölgesel atölyelerin olduğunu ortaya koymuştur. Bu merkezler arasında Astra antik kenti, Kappadokia Komanası, Porsuk Zeyve Höyük, Sinabiç, Süleymanhacıhöyük, Tyana ve Kültepe'nin adı sayılmaktadır. Adı geçen merkezler arasında Kappadokia Komanası, Süleymanhacıhöyük ve Sinabiç'te bulunan sigillataların hamur-astar özellikleri ve form grupları tüm detayları ile literatüre kazandırılmış ve bölgesel anlamda sigillataların üretildiğine dair kanıt oluşturulmuştur. Büyük Deller örnekleri, kendilerine özgü katkılı hamurları ve astar renkleri gibi üretim özellikleriyle literatürde tanımlanmış bu örneklerden ayrılmaktadırlar. Şimdilik makroskopik gözlemlerle elde edilen bu sonuç Büyük Deller'de bulunan kırmızı astarlı seramiklerin, yerleşmenin yakın çevresinde (?) bölgesel nitelikteki atölye ya da atölyelerde üretilmiş sigillatalar olabileceğini düşündürmektedir.

Katalog

LEV./ KAT. NO	B. YERİ	A.Ç.	Y.	C.K.	Hamur	İç Astar	Dış Astar	Bezeme
4/1	14/0	-	15.9	0.7	5 YR 5/6	5 YR 4/4	10 R 4/6	10 R 2.5/1
4/2	14/0	16	3.9	0.3	5 YR 5/8	5 YR 6/8	5 YR 6/8	-
4/3	14/0	18	4.1	0.3	7.5 YR 6/4	7.5 YR 5/4	7.5 YR 5/4	-
4/4	14/0	18	3.2	0.4	5 YR 3/1	5 YR 2.5/1	5 YR 2.5/1	-
4/5	14/0	28	5.8	0.9	7.5 YR 3/1	7.5 YR 6/6	7.5 YR 8/1	-
4/6	14/0	20	4.6	0.7	7.5 YR 7/3	7.5 YR 7/1	7.5 YR 8/2	-
4/7	14/0	22	6.2	0.9	10 YR 6/2	10 YR 8/1	10 YR 8/1	-
4/8	14/0	20	6.1	0.4	7.5 YR 6/4	7.5 YR 6/4	2.5 YR 4/6	-
4/9	14/0	24	7.4	0.9	5 YR 6/6	7.5 YR 6/6	7.5 YR 8/1	-
4/10	14/0	20	4.1	0.9	10 YR 7/6	5 YR 4/4	5 YR 4/4	-
4/11	14/0	20	2.2	0.8	5 YR 3/1	5 YR 2.5/1	5 YR 2.5/1	-
4/12	14/0	24	4.3	0.7	5 YR 6/8	5 YR 8/1	5 YR 3/3	-
4/13	14/0	22	5.2	1	7.5 YR 5/2	7.5 YR 6/1	7.5 YR 6/1	-
4/14	14/0	24	6.1	0.9	5 YR 6/8	7.5 YR 5/1	7.5 YR 5/1	-
4/15	14/0	24	4.4	0.7	2.5 Y 6/4	2.5 Y 8/4	2.5 YR 6/8	-
4/16	14/0	24	5.6	0.8	5 YR 6/8	2.5 YR 6/8	2.5 YR 6/8	-
5/17	14/0	32	6	0.8	7.5 YR 6/6	7.5 YR 4/4	7.5 YR 4/4	-
5/18	14/0	46	6.2	1	5 YR 6/8	10 YR 8/1	10 YR 8/1	-
5/19	14/0	46	8.8	0.9	7.5 YR 6/8	2.5 Y 7/1	2.5 Y 7/1	-
5/20	14/0	44	8.1	0.7	5 YR 6/8	5 YR 4/6	5 YR 4/6	-
5/21	14/0	46	11.1	1.2	5 YR 4/4	5 YR 3/2	5 YR 3/2	-
5/22	14/0	46	10.1	1	2.5 Y 7/3	2.5 Y 7/3	2.5 Y 7/3	-
5/23	14/0	10	5.6	0.5	7.5 YR 6/8	7.5 YR 6/8	7.5 YR 6/8	-
5/24	14/0	10	7.8	0.5	5 YR 6/8	5 YR 6/8	5 YR 6/8	-
5/25	14/0	10	17.1	0.7	5 YR 5/8	5 YR 5/8	5 YR 5/8	-
5/26	14/0	-	8.1	0.6	5 YR 6/8	5 Y 8/1	5 Y 8/1	-
5/27	14/0	50	11.1	2.4	7.5 YR 5/8	7.5 YR 5/8	5 Y 8/1	-
5/28	14/0	-	13.6	2.2	5 YR 4/4	5 YR 4/4	5 YR 4/4	-
6/29	14/0	2.5	4.6	0.4	10 YR 7/1	10 YR 8/1	10 YR 8/1	-
6/30	14/0	1.8DÇ	5.8	0.2	2.5 YR 5/6	2.5 YR 5/6	2.5 Y 4/1	-
6/31	14/0	3.2DÇ	4.2	1.4	10 YR 7/1	10 YR 8/1	10 YR 8/1	-
6/32	14/0	2.6DÇ	9.4	0.4	5 YR 6/6	2.5 Y 8/1	2.5 Y 8/1	-
6/33	14/0	-	3.5	0.6	10 YR 4/6	10 YR 4/6	10 YR 4/6	-
6/34	14/0	-	4.4	0.5	5 YR 5/8	10 YR 7/4	10 YR 7/4	-
6/35	14/0	-	4	1	10 YR 4/4	10 YR 4/4	10 YR 4/4	-
6/36	14/0	-	4.2	0.8	10 YR 4/4	10 YR 4/4	10 YR 4/4	-
6/37	14/0	14	7.6	0.6	10 YR 4/3	10 YR 4/3	10 YR 4/3	-
6/38	14/0	16	9.8	0.7	10 YR 6/4	2.5 YR 5/6	2.5 YR 5/6	-
6/39	14/0	16	10.4	0.6	2.5 Y 6/4	2.5 Y 6/4	2.5 Y 6/4	-
6/40	14/0	18	7.6	0.8	10 YR 4/3	10 YR 4/3	10 YR 4/3	-
6/41	14/0	18	7.4	0.7	2.5 YR 5/6	2.5 YR 5/6	2.5 YR 5/6	-
6/42	14/0	18	7.4	0.7	7.5 YR 5/6	2.5 YR 5/6	2.5 YR 5/6	-
6/43	14/0	20	5.4	0.7	2.5 YR 5/6	2.5 YR 5/6	2.5 YR 5/6	-

LEV./ KAT. NO	B. YERİ	A.Ç.	Y.	C.K.	Hamur	İç Astar	Dış Astar	Bezeme
7/44	17/M	12	4.2	0,3	5 Y 5/1	5 Y 2.5/1	5 Y 2.5/1	-
7/45	14/0	32	3.1	0.8	5 Y 5/1	5 Y 2.5/1	5 Y 2.5/1	-
7/46	14/0	17	4.9	0.4	7.5 YR 4/1	7/5 YR 6/3 – 7.5 YR 4/1		-
7/47	6/M	12	3.8	0.3	5 YR 6/6	5 YR 6/8	5 YR 6/8	10 R 2.5/2
7/48	17/M	13	1.7	0.3	10 R 5/8	10 R 4/8	10 R 4/8	-
7/49	17/M	10	2.2	0.2	10 R 5/8	10 R 4/6	10 R 4/6	10 R 3/6
7/50	17/M	12	1.9	0.3	10 R 5/8	10 R 5/8	10 R 5/8	10 R 3/6
7/51	17/M	10	1.6	0.2	5 YR 6/6	10 R 5/8	10 R 5/8	-
7/52	17/M	12	2.2	0.2	2.5 YR 5/8	2.5 YR 4/8	2.5 YR 4/8	-
7/53	6/M	10	1.5	0.3	5 YR 6/6	2.5 YR 6/6	2.5 YR 6/6	-
7/54	6/M	14	2.2	0.3	2.5 YR 5/8	10 R 5/8	10 R 5/8	-
7/55	6/M	12	2	0.3	2.5 YR 5/8	10 R 6/8	10 R 6/8	-
7/56	6/M	15	2.2	0.3	2.5 YR 5/8	2.5 YR 5/6	2.5 YR 5/6	-
8/57	6/M	15	2	0.3	10 R 5/8	2.5 YR 4/8	2.5 YR 4/8	-
8/58	6/M	15	2.7	0.3	10 R 5/8	2.5 YR 4/6	2.5 YR 4/6	-
8/59	17/M	18	3.4	0.3	5 YR 6/4	10 R 3/6	10 R 3/6	-
8/60	17/M	18	3.4	0.4	5 YR 6/4	10 R 3/6	10 R 3/6	-
8/61	17/M	20	3.6	0.4	10 R 5/8	2.5 YR 5/8	2.5 YR 5/8	-
8/62	17/M	23	2.4	0.3	2.5 YR 5/8	2.5 YR 4/8	2.5 YR 4/8	-
8/63	17/M	25	2.8	0.3	10 R 5/8	2.5 YR 4/8	2.5 YR 4/8	-
8/64	17/M	48	5	0.8	5 YR 6/6	5 YR 7/6	5 YR 7/6	2.5 YR 5/6
8/65	17/M	46	5	0.9	10 R 5/8	2.5 YR 7/4	2.5 YR 7/4	2.5 YR 3/3
8/66	17/M	14 DÇ	1.4	0.6	2.5 YR 5/4	5 YR 7/3	5 YR 7/3	10 R 4/8

Levha 1: Büyük Deller izohips haritası⁴⁸.

Levha 2: a- Büyük Deller hava fotoğrafı ve 2021-2022 çalışma alanları,
b- Olası sur girişi ve kayaya oyulu nişlerin bulunduğu kayalık alan.

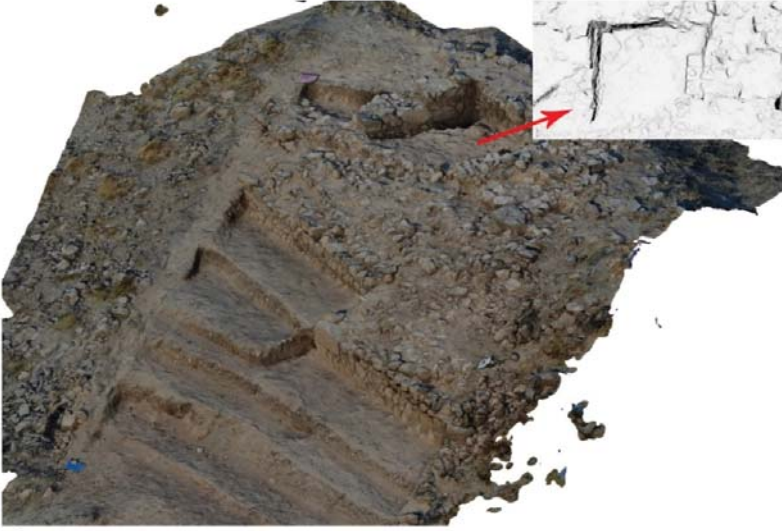
48 Çalışmada kullanılan tüm görseller ve çizimler Büyük Deller kazı arşivinden alınmıştır.

a

b

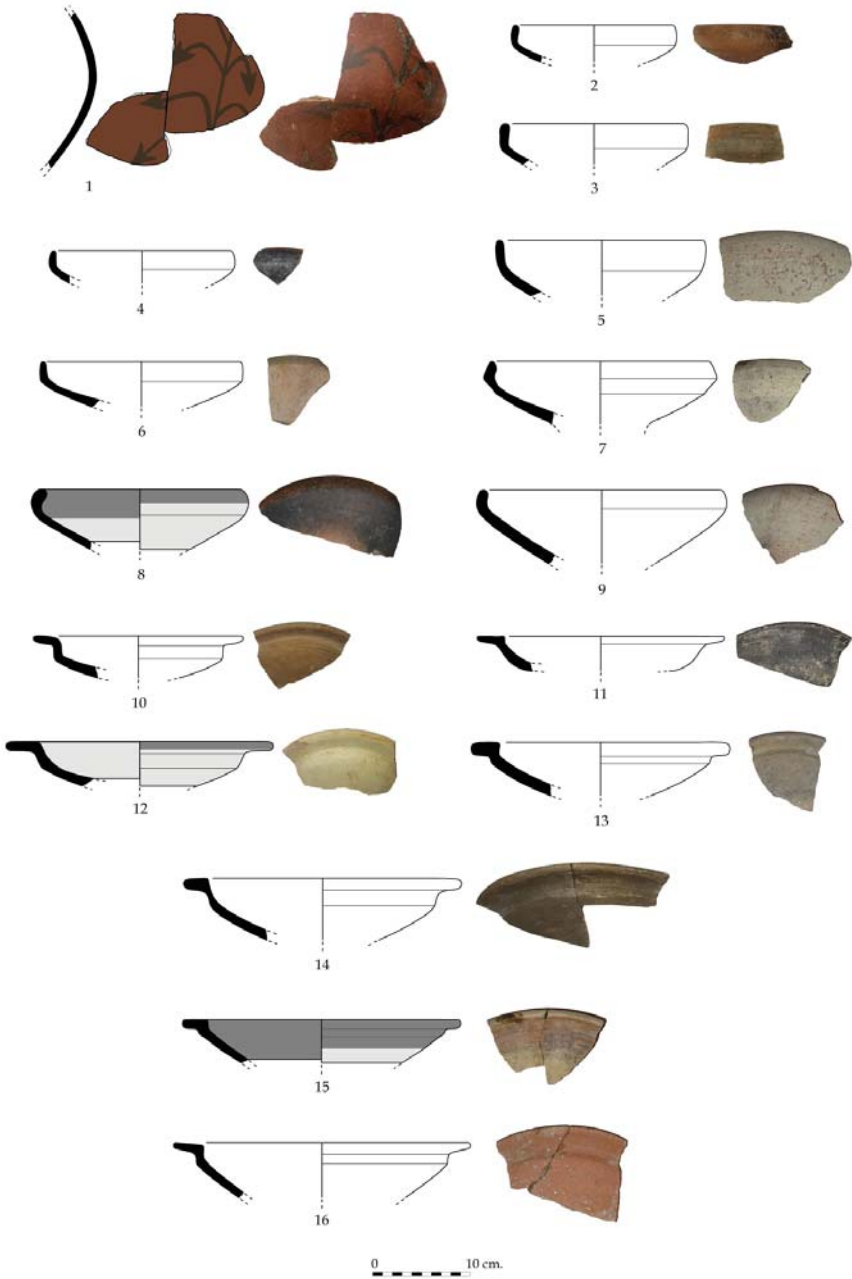
c

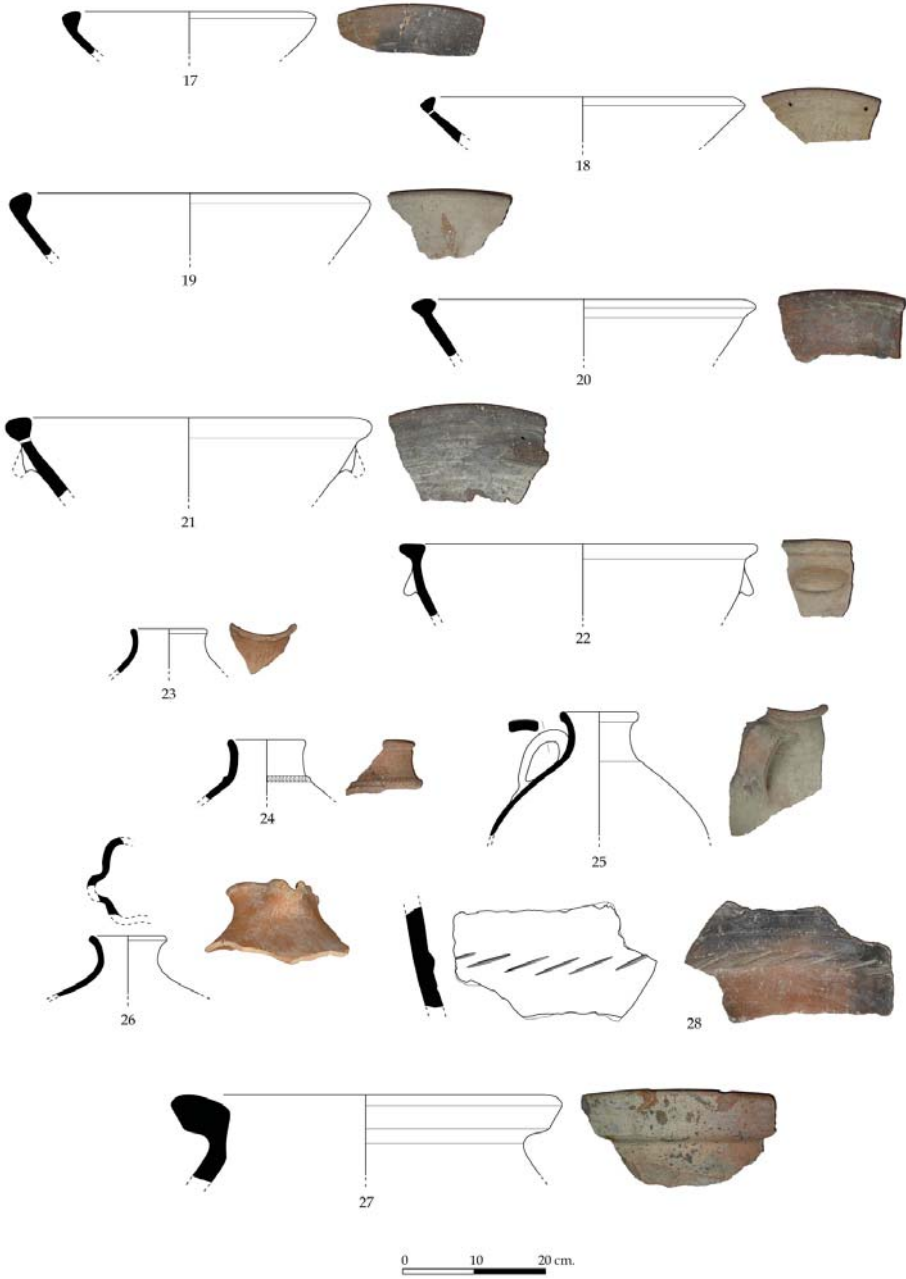
d

Levha 3: a- 14/P-R plankaresi sur duvarının dış cephesi ve olası bastiyon,
b- 14/O plankaresi Hellenistik taş döşeme,
c- 6/M-N plankaresi Mekan 1 ve ışık alanı,
d-17/M plankaresi genel görünüm.

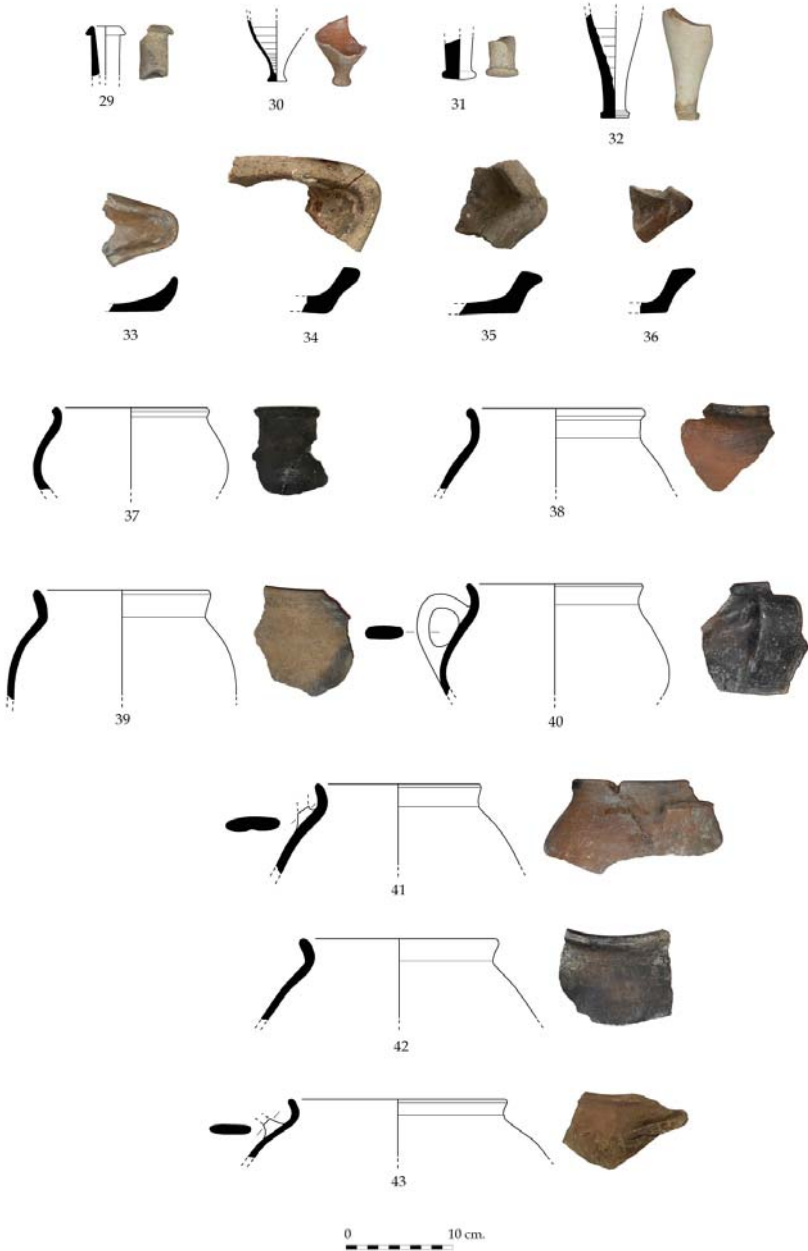

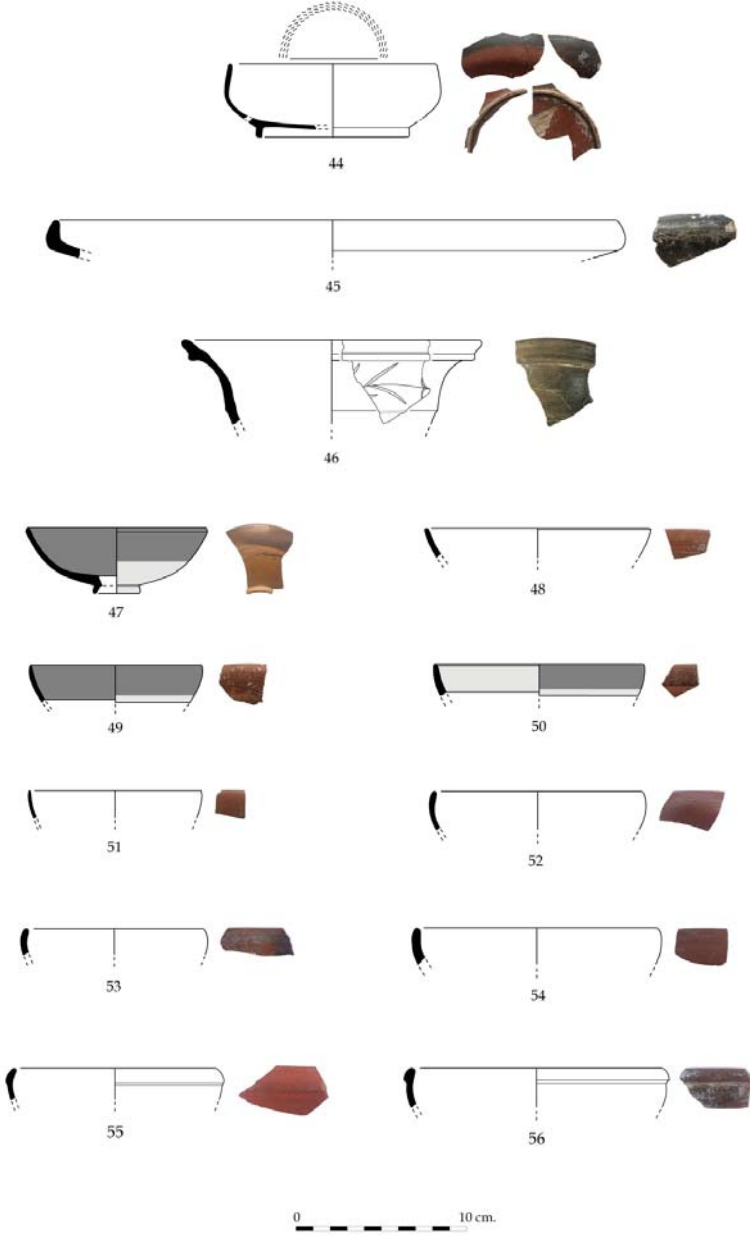
Levha 4: MÖ 4. yüzyılın son çeyreği – MÖ 3. yüzyıl seramikleri.

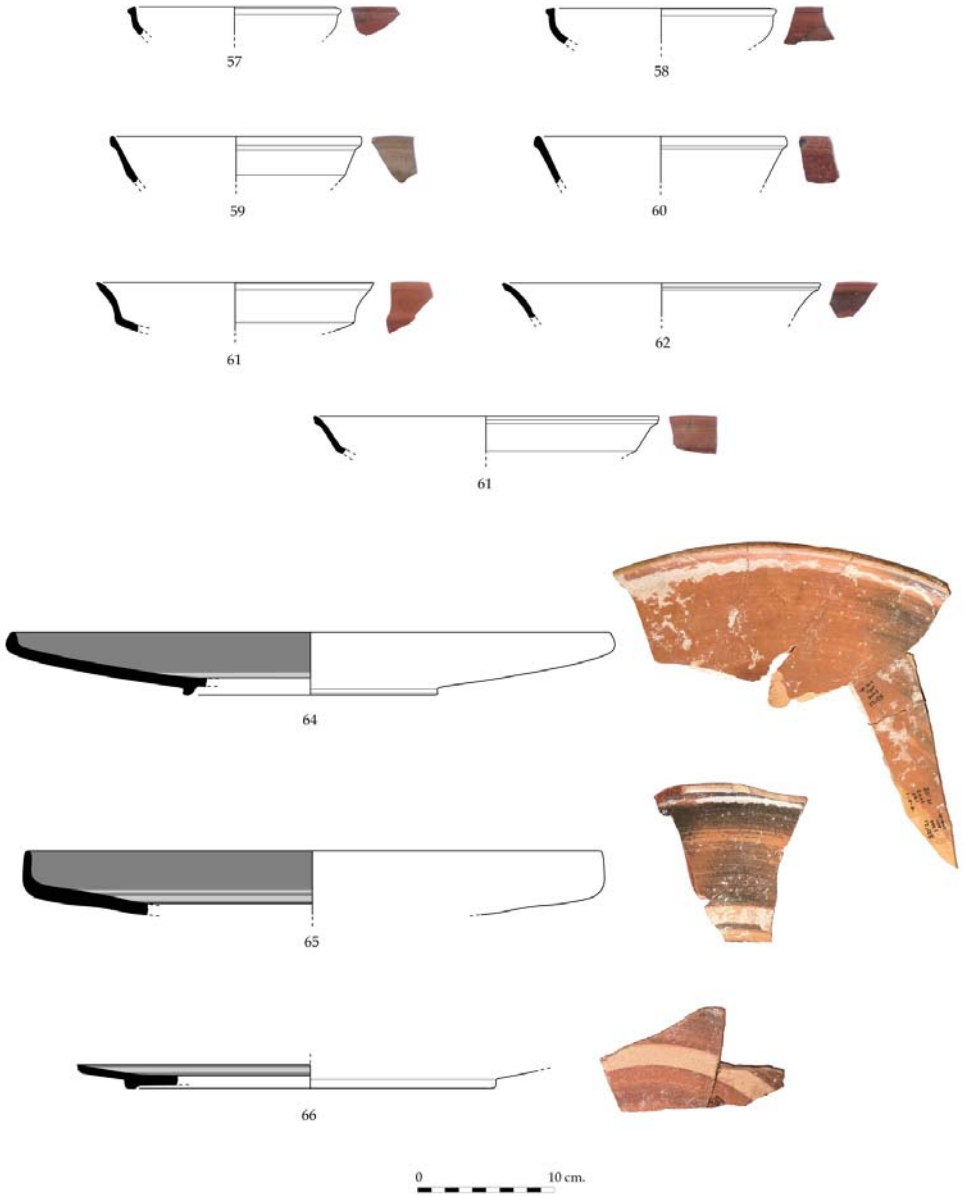
Levha 5: MÖ 4. yüzyılın son çeyreği – MÖ 3. yüzyıl seramikleri.

Levha 6: MÖ 4. yüzyılın son çeyreği – MÖ 3. yüzyıl seramikleri.

Levha 7: MÖ 2. yüzyıl - MS 1. yüzyıl başına ait seramikler.

Levha 8: MÖ 2. yüzyıl - MS 1. yüzyıl başına ait seramikler.

Levha 9: Metinde Adı Geçen Yerler.

Kaynakça

Abdioğlu 2007

Abdioğlu, E., Sivas Ziyaretsuyu Hellenistik ve Roma Dönemi Seramikleri, (Gazi Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.

Akarca 1960

Akarca, A., "Hellenistik Çağ'da Yerli Pontus Keramiği", V. Türk Tarih Kongresi, Ankara 12-17 Nisan 1956, Kongrede Sunulan Tebliğler, Ankara, 142-146.

Balkan - Sümer 1968

Balkan, K. ve Sümer, O., "1967 Yılı Hacibektaş Höyüğü (Suluca Karahöyük) Ön Raporu", TAD XVI-II: 15-39

Balkan - Sümer 1970

Balkan, K. ve Sümer, O., "1968 Yılı Hacibektaş Höyüğü (Suluca Karahöyük) Ön Raporu", TAD XVIII-I: 37-49.

Bişkin 2019

Bişkin, Z., Kırşehir Merkez Kalehöyük Depolama Kaplarının Sınıflandırılması ve Tabakalara Göre Değerlendirilmesi, (Bursa Uludağ Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bursa.

Derin 1994

Derin, Z., "Aşağı Fırat Havzasındaki (Elazığ-Malatya Bölgesi) Yerleşim Merkezlerinde Ele Geçen Doğu Sigillatısı A Türü Keramikler" Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Dergisi II: 149-172.

Derin 1995

Derin, Z., "4. Yapı Katı-Çanak Çömlek", İmikuşığı I, (ed. V. Sevin), Ankara, 74-102.

Dönmez 2001

Dönmez, Ş., "Amasya Müzesi'nden Boya Bezekli İki Çanak Işığında Kızılırmak Kavsı Geç Demir ve Hellenistik Çağları Çanak Çömleğine Yeni Bir Bakış", TÜBA-AR 4: 89-99.

Dündar 2008

Dündar, E., Patara Unguentariumları, Patara IV.1, İstanbul.

Emre 1973

Emre, K., "Yassıdağ Kazısı 1973", Anadolu (Anatolia) 17: 43-90.

Erol - Aydın 2021

Erol A. F. ve Aydın, S., Fatsa Cıngırt Kayası - Günlük Kullanım Kapları Işığında Antik Çağda Karadeniz Mutfak Kültürü, İstanbul.

Gassner 1997

Gassner, V., Das Südtor der Tetragonos-Agora Keramik und Kleinfunde, Forschungen in Ephesos XIII/1/1, Wien.

Genouillac 1926

De Genouillac, H., Céramique Cappadocienne II, Inventoriée Et Décrite Avec Une.

Gülçur 1999

Gülçur S., “Aksaray, Nevşehir, Niğde İlleri 1994 Yüzey Araştırması”, *Anadolu Araştırmaları* XV: 105-136.

Hayes 1985

Hayes, W. J., *Sigillate Orientali. Atlante delle forme ceramiche II. Ceramiche Fine Romana nel Bacino Mediterraneo (Tardo Ellenismo e Primo Impero)*, Roma.

Jones 1950

Jones, F. F., “The Pottery”, *Tarsus I: Excavations at Gözlu Kule, Tarsus: The Hellenistic & Roman Periods*, (ed. H. Goldman), Princeton, 149-296.

Jones 1971

Jones, F., *Sherds from Kululu. Anadolu (Anatolia) XIII: 89-96.*

Kassab Tezgör - Sezer 1995

Kassab Tezgör D. ve Sezer, T., *İstanbul Arkeoloji Müzeleri Pişmiş Toprak Kandil Kataloğu I, Prehistorik, Arkaik, Klasik ve Hellenistik Dönemler*, İstanbul.

Köker Gökçe - Barat 2022

Köker Gökçe, E. ve Barat C., “Porsuk-Zeyve Höyük Hellenistik Dönem Yerel Üretim ve Geleneksel Boya Bezemeli Seramikleri”, *Cedrus X: 139-164.*

Köker Gökçe 2021

Köker Gökçe, E., “Zank Höyük 1991, 1996 ve 1997 Yılları Kazı Çalışmalarında Tespit Edilen Hellenistik-Roma Dönemi Seramikleri”, *Arkeoloji ve Sanat Dergisi* 166:131-146.

Körsulu 2011

Körsulu, H., *Kappadokia-Komana'sı Hellenistik ve Roma Dönemi Seramikleri*, (Mersin Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi), Mersin.

Körsulu 2014

Körsulu, H., “Kappadokia Komana'sı Hellenistik Dönem Seramikleri” *Cedrus II: 89-133.*

Körsulu 2013

Körsulu, H., “Kappadokia Komana'sı Sigillatları”, *Olba XXI: 181-314.*

Körsulu 2016

Körsulu, H., “Kappadokia Komana'sı Hellenistik ve Roma Dönemi Mutfak ve Pişirme Kapları”, *Arkeoloji Dergisi XXI: 67-90.*

Körsulu 2019a

Körsulu, H., “Yeni Dönem Tyana Kazıları Hellenistik ve Roma Dönemi Seramikleri Üzerine İlk Gözlemler”, *Tyana Kazı ve Araştırmaları 1* (ed: O. Doğanay), İstanbul, 97-106.

Körsulu 2019b

Körsulu, H., “Süleymenhacı Höyük Hellenistik ve Roma Dönemi Seramikleri”, *Karaman Araştırmaları I* (ed. H. Muşmal - E. Yüksel, M.A. Kapar), Konya, 55-73.

Körsulu 2020

Körsulu, H., “Sinabiç'tan (Dalisandos ?) Hellenistik ve Roma Dönemi Seramikleri”, *Olba XXVIII: 295-338.*

Körsulu-Kılıç 2021

Körsulu, H. – Kılıç, T., “Keşbükü Hellenistik ve Roma Dönemi Seramikleri”, Tarsus Araştırmaları II (ed. D. Kaplan), Ankara, 101-190.

Küncü 2015

Küncü, C., Ankara Sütunlu Caddesi Alanı Kazısı Roma Dönemi Kaliteli Seramikleri Üzerine Bir Değerlendirme, (Gazi Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.

Künhe 1969

Künhe, H., “Die Bestattungen der Hellenistischen bis Spatkaiserzeitlichen Periode”, Boğazköy IV, 35-45.

Loeschcke 1912

Loeschcke, S., “Die Arbeiten zu Pergamon 1910–1911, V. Sigillata-Töpfereien in Tschandarli”, Mitteilungen Des Kaiserlich Deutschen Archaologischen Instituts 37: 344-407.

Maier 1963

Maier, F., “Bemerkungen zur Sogenannten Galatischen Keramik von Boğazköy”, Jahrbuch Des Deutschen Archaologischen Instituts 78: 218-255.

Matsumura 2005

Matsumura, K., Die Eisenzeitliche Keramik in Zentralanayolien Aufgrund der Keramik in Kaman-Kalehöyük, (University of Freien, Yayınlanmamış Doktora Tezi), Berlin.

Meriç 2002

Meriç, R., Späthellenistisch-römische Keramik und Kleinfunde aus einem Schachtbrunnen am Staatsmarkt in Ephesos, FiE IX/3, Wien.

Meyer Schlichtmann 1988

Meyer Schlichtman, C., Die Pergamenische Sigillata aus der Stadtgrabung von Pergamon, New York.

Mitchell 1980

Mitchell, S., The Pottery, Aşvan Kale Keban Rescue Excavations, Eastern Anatolia, I. The Hellenistic, Roman and Islamic Sites, Bar International Series 80.

Mitsopoulos Leon 1972/75

Mitsopoulos Leon, V., “Keramik aus Basilika und Prytaneion-ein Überblick”, ÖjhBeibl 50: 495-524.

Mitsopoulos Leon 1991

Mitsopoulos Leon, V., Die Basilika Am Statsmarkt in Ephesos Kleinfunde. 1. Teil: Keramik hellenistischer und römischer Zeit, Wien.

Mitsopoulos Leon 2017

Mitsopoulos Leon, V., Hellenisitsche Häuser in Lousoi, Keramik und Kleinfunde aus den Grabungen 1983-1994, Wien.

Nohlen-Radt 1978

Nohlen K. ve Radt W., Kapıkaya Ein Felsheiligtum Bei Pergamon Band XII, Berlin.

Outschar 1996

Outschar, U., "Dokümentation Exemplarisch Ausgewählter Fundkomplexe", Hanghaus I in Ephesos: der Baubefund FiE VIII/3 (ed. C. Lang-Auinger vd.), Wien, 27-85.

Pecorella 1975

Pecorella, P. E., "Topaklı La trincea di sud-ovest", Studi Micenei ed Egeo-Anatolici XVI: 9-76.

Polacco 1969

Polacco, L., "Topaklı. Campagna di scavo 1968", Relazione preliminare in SMEA (Studi Micenei ed Egeo-Anatolici) X: 54-71.

Rotroff - Oliver 2003

Rotroff S. ve Oliver A., The Hellenistic Pottery From Sardis: The Finds Through 1994, London.

Rotroff 1997

Rotroff, S., Hellenistic Pottery, Athenian and Imported Wheelmade Tableware and Related Material Part I, The Athenian Agora, XXIX, Princeton.

Rotroff 2006

Rotroff, S. I., Hellenistic Pottery: The Plain Wares, The Athenian Agora Vol. XXXIII, New Jersey.

Schäfer 1968

Schäfer, J., Hellenistische Keramik Aus Pergamon, Berlin.

Stewart 2010

Stewart, S. M., Gordion After the Knot: Hellenistic Pottery and Culture, (University of Cincinnati, Yayınlanmamış Doktora Tezi).

Strabon 1991

Strabon, Geographika, Çev. A. Pekman, İstanbul.

Şimşek 2021

Şimşek, C., Laodikeia Kilisesi Sondaj Buluntuları Hellenistik Dönem Seramiği, Laodikeia Çalışmaları 6, İstanbul.

Şimşek vd. 2011

Şimşek, C., Okunak, M. ve Bilgin, M., Laodikeia Nekropolü (2004-2010), Laodikeia Çalışmaları 1.1-1.2, (ed. C. Şimşek), İstanbul.

Tekkök Bıçken 1996

Tekkök Bıçken, B., The Hellenistic and Roman Pottery from Troia: The Second Century BC. To the Sixth Century AD., (University of Missouri, Yayınlanmamış Doktora Tezi), Columbia.

Tüysüz 2022

Tüysüz, B., Kültepe'nin Hellenistik Dönem Seramikleri, (Pamukkale Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi), Denizli.

Uysal Tezer 2011

Uysal Tezer, C., Nevşehir Camihöyük Hellenistik ve Roma Seramikleri, (Gazi Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.

von der Osten 1937

von der Osten, H. H. The Alişar Hüyük Seasons of 1930-32, Part III, Chicago.

Waage 1937

Waage, F. O., "Greek, Hellenistic and Roman Pottery from Alişar", The Alişar Hüyük Seasons of 1930-32, Part III, (ed. Von der H. H. Osten), Chicago, 74-86.

Yıldız 2006

Yıldız, V., Tarsus Cumhuriyet Alanı Kazılarında Bulunan Doğu Sigillatları A Grubu Seramikleri, (Selçuk Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya.

Yorulmaz 2019

Yorulmaz, L., Kurul Kalesi Hellenistik Dönem Seramikleri, (Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara.

Zahn 1904

Zahn, R., "Tongeschirr", Priene: Ergebnisse der Ausgrabungen und Untersuchungen in den Jahren 1895- 1898 (ed. T. Wiegand – H. Schrader), 394- 468.

Zahn 1907

Zahn, R., "Die bei den Ausgrabungen in Boghaz-Köi gefundenen Tonscherben", Wochenschrift für Klassische Philologie 24: 638-644.

Zelle 1997

Zelle, M., Die Terra Sigillata aus der Westtor-Nekropole in Assos. Asia Minor Studien 27, Bonn.

Zoroğlu 1978

Zoroğlu, K. L., Hellenistik Çağ'da Kızılırmak Havzası Boyalı Kapları, (Ankara Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara.

Zoroğlu 2000

Zoroğlu, K. L., "A Roman potter's workshop at Astra in Rough Cilicia", *Rei Cretariae Romanae Favtorvm Acta* 36: 31-34.

Zoroğlu 2004

Zoroğlu K.L., "Doğu Sigillataların İmalat Yerleri ve Dağılımı Sorunu", *Varia Anatolica* XV: 121-123.

Zoroğlu 2005

Zoroğlu, K. L., "Hellenistic Painted Pottery from the Central Part of Asia Minor: Kızılırmak Basin Ware", Αθήνα: Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλλοτριώσεων, 2011, Ζ' Επιστημονική Συνάντηση για την ελληνιστική κεραμική: Αιγίο, 4-9 Απριλίου 2005: πρακτικά / [επιστημονική επιτροπή: Στέλλα Δρούγου ... [et al.]], Athen, 515-524.

Seleucia | Sayı XIV | Mayıs 2024

A Comment on the Two Mold-Blown Glass Vessels from Anatolia: Christian Affiliations in Roman Imperial Glass

Anadolu Buluntusu Kalıba Üfleme İki Cam Vazo Konusunda Bir Yorum: Roma İmparatorluk Dönemi Camculuğunda Hıristiyanlıkla İlgili Çağrışımlar
Emel Erten – Güven Sevencan
11

Isaura Territoriumu'ndan Yeni Bir Yazıt
A New Inscription From Isaura's Territorium
Osman Doğanay - Murat Aydaş
23

2017-2019 Lebedos Yüzey Araştırmalarında Ele Geçen Siyah Firnisli Attika Seramikleri
Attic Black-Glazed Pottery from Lebedos Discovered During Archaeological Surveys from 2017 to 2019
Figen Çevirici-Coşkun
31

Ahlat Müzesi'nden Bir Grup Urartu Eseri
A Group of Urartian Artifacts from Ahlat Museum
Bilcan Gökce - Mikail Ercek - İlhan Kılıç
65

Sinop Balatlar Kilisesi Kazılarında Ele Geçen Herakleia Pontika Amphora Buluntuları
Heracleia Pontica Amphorae from Sinop Balatlar Church Excavations
Gülseren Kan Şahin – Ebru Batmaz
85

Yeni Arkeolojik Araştırmalar Işığında Avanos ve Çevresi: Geç Hellenistik Dönem'den Geç Antik Çağ'a
Avanos and its Environs in the Light of Recent Archaeological Research: From the Late Hellenistic Period to Late Antiquity
Handan Yıldızhan
119

Trade Relations of Tarsus in the Light of Amphora Finds: From Roman Imperial Period to Late Antiquity
Amphoralar Işığında Tarsus'un Ticari İlişkileri: Roma İmparatorluk Dönemi ve Geç Antik Çağlar
Erkan Alkaç
149

British Museum'da Bulunan Phryg Başlıklı ve Yaşmaklı Bir Büst
The Bust with Phrygian Cap and Yashmak in the British Museum
Meral Hakman
167

Eminler Höyük Erken Tunç Çağı III Seramik Buluntuları ve MÖ III. Binyıl Sonlarında Karaman Ovası
Eminler Höyük Early Bronze Age III Pottery and Karaman Plain at the End of the 3rd Millennium BC
Yalçın Kamış – Tuğçe Şener
187

A Stamped Rhodian Amphora from the British Museum: A New Eponym-Fabricant Couple
British Museum'dan Mühürlü Bir Rhodos Amphorası: Yeni Bir Yönetici-Üretici Çifti
Erkan Alkaç – Handegül Canlı
217

Sisan Höyük'ten Hellenistik ve Roma Dönemi Seramikleri
Hellenistic and Roman Pottery from Sisan Höyük
Hatice Körsulu – Cemile Gültekin
229

Koloe (İzmir-Kiraz) Buluntusu Roma Heykeltıraşlık Eserleri Üzerine Yorumlar
Comments on the Roman Sculpture from Koloe (Kiraz - İzmir)
Ali Özkan
273

Büyük Deller Hellenistik Dönem Seramikleri Üzerine Ön Değerlendirmeler
Preliminary Analysis of the Hellenistic Pottery from Büyük Deller
Burcu Tüysüz - Işıl Demirtaş - Pınar Çaylı
297

Akşehir Nasreddin Hoca Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'nden Bir Grup Pişmiş Toprak Unguentarium
A Group of Terracotta Unguentaria from Akşehir Nasreddin Hodja Archaeology and Ethnography Museum
Nizam Abay – Cüneyt Öz
329

ISSN 2148-4124

ISBN 978-625-6925-52-6

9 786256 925526

